

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

DIGITAL EFFECTIVE SCHOOL SELF-ASSESSMENT FOR SUSTAINABLE SCHOOL IMPROVEMENT
2022-1-TR01-KA220-SCH-000087735

DIGI ESSA 4 SCHOOLS

SÜRDÜRÜLEBİLİR OKUL GELİŞİMİ İÇİN DİJİTAL ETKİLİ OKUL ÖZDEĞERLENDİRMESİ PROJESİ

PORTEKİZ'DEKİ MEVCUT ÖZ DEĞERLENDİRME UYGULAMALARI

2. İş Paketi: Sürekli Okul Gelişimi için Etkili Dijital Okul Öz Değerlendirme Raporunun Hazırlanması-1. Faaliyet: Sistemik Literatür Taraması

Lizbon Üniversitesi Eğitim Enstitüsü (Portekiz)

Prof. Estela Costa
Dr. Marta Almeida
Dr. Catarina Gonçalves
Dr. Nuno Dorotea

30 Mart 2023

ANKARA
İL MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ

UNIVERSITÀ
DEGLI STUDI
FIRENZE

LISBOA | UNIVERSIDADE
DE LISBOA

Bu rapor, Sürdürülebilir Okul Gelişimi İçin Etkili Dijital Öz Değerlendirme Projesi 2. İş Paketi: Sürekli Okul Gelişimi için Etkili Dijital Okul Öz Değerlendirme Raporunun Hazırlanması kapsamında proje ortağı Lizbon Üniversitesi Eğitim Enstitüsü (Portekiz) koordinasyonunda ortakların işbirliği ile hazırlanmıştır. Bu bir Erasmus+ Ana Eylem 2 – Okul eğitiminde işbirliği ortaklığı projesidir (31.12.2022 – 30.12.2024) [Proje Numarası: 2022-1-TR01-KA220-SCH-000087735]. İtalya, Hollanda, Romanya, İspanya, Türkiye ve Portekiz'den sekiz araştırma ekibiyle yürütülen proje, Milli Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanlığı koordinasyonunda geliştirilmiştir.

İçindekiler

1. Giriş	5
1.1. Metin Derlemesi	6
1.1.1. Okul Öz Değerlendirmesi Üzerine Doktora Tezleri	6
1.1.2. Okul Öz Değerlendirmesi Üzerine Yüksek Lisans Tezleri	6
1.1.3. Bilimsel Dergilerde, Kitaplarda ve Bölümlerde Okul Öz değerlendirilmesine İlişkin Makaleler	6
1.1.4. Eğitim Müfettişliği Tarafından Yayımlanan Okulların Öz Değerlendirmesine İlişkin Belgeler	7
1.2. Okul Öz Değerlendirmesinde Ülkeye Özgü Geçmiş	7
1.3. Resmi Düzenlemeler, Nasıl Başladı? Her Düzeyde Mi Yoksa Belirli Düzeylerde Ve Okul Türlerinde Mi?	10
1.3.1. Eğitim Sistemi Temel Yasası -1986	10
1.3.2. Kanun 31/2002 - 2002	10
1.3.3. Okulların Değerlendirme Politikası	12
1.3.3.1. Okul Değerlendirme Çalışma Grubu (WGSE) - 2006	12
1.3.3.2. Okul Dış Değerlendirme Programı – 2006/...	14
1.4. Zorunlu Mu Yoksa Gönüllü Mü?	17
1.5. Okul Öz Değerlendirme Süreci İçin Belirlenmiş Açık Aşamalar Var Mı (4 Aşamalı Süreç, 6 Aşamalı Süreç Vb) Ve Her Bir Aşama Ne Kadar Sürüyor?	17
2. Portekiz'de Öz değerlendirme Metodolojisi	19
2.1. Veri toplama Araçları / Veri Kaynakları	21
2.1.1. Ne Tür Veriler Toplanır?	21
2.1.2. Veriler Nasıl Toplanıyor (Ölçek, Anket, Web Tabanlı Anket, Dijital Veya Kâğıt Kalem vb.)?	22
2.1.3. Neyi Ölçüyorlar?	22
2.1.4. Okul, Öz değerlendirme/Değerlendirme Sürecinde İkincil Veri Kaynakları (Yani Ulusal Veriler, İlçe Düzeyindeki Veriler vb.) Kullanıyor mu?	23
2.2. Değişkenler (Herhangi Bir Kriter/Gösterge/Alan/Kavram vb.)	23

2.2.1. Öz değerlendirme Aracındaki Soruların Niteliği Nedir?	23
2.3. Katılımcılar	23
2.3.1. Veriler Kimlerden Toplanıyor (Paydaşlar, Veliler, Öğrenciler, Öğretmenler vb.)?	23
2.4. Veri Analizi Süreci	23
2.4.1. Verileri Kim Analiz Ediyor?	23
2.4.2. Öz Değerlendirme Ne Sıklıkta Ve Hangi Ayda Yapılıyor?	23
3. Öz değerlendirme Sonuçlarının Raporlanması	24
3.1. Sonuçları Kim Rapor Ediyor? Nasıl Rapor Edilir? Sonuçlar Kiminle Paylaşıyor, Paylaşılmıyorsa Yok Mu?	24
3.2. Öz Değerlendirme Analizinin Amacı Belirtilmiş mi?, Hangi Amaçla Kullanılıyor? (örneğin, öğrencilerin başarısını artırmak, öğretmenlerin mesleki gelişimi vb.)	24
3.3. Okulunuzun Etkililiğini Artırmak İçin Öz değerlendirme Sonuçlarını Nasıl Kullanıyorsunuz?	25
3.4. Öz Değerlendirme Sonuçlarını Kullanarak Ulaşılabilecek Öncelikleri ve Hedefleri Nasıl Buluyorsunuz?	25
4. Bağlam İçinde Öz Değerlendirme	26
4.1. Okulun Öz değerlendirmesi Dış Değerlendirme İle Uyumlu Mu? Evet ise, Nasıl?	26
4.2. Mevcut Okul Öz değerlendirme Modelindeki Güçlü Ve Zayıf Yönler Nelerdir?	26
4.3. Herhangi Bir Öneri ve/veya İyileştirme Notu Var Mı?	28
Kaynakça	29
1 -Doktora Tezleri	29
2 – Master Çalışmaları	30
Makaleler	38
Kitaplar ve Bölümler	40
4- Maarif Müfettişliği Tarafından Yayınlanan Belgeler ve Raporlar	42
6- Mevzuat	45

1. Giriş

Bu Sistemik Literatür Taraması (SLT), Hacettepe Üniversitesi Ekibi tarafından 24/01 yönergelerinde talep edildiği gibi Portekiz'deki Okulların Öz Değerlendirmesini/Değerlendirmesini sunmaktadır. Araştırmayı yürütmek için Portekiz'deki üniversitelerinin veri havuzlarının arama motorlarını kullanıyoruz: Universidade Católica Portuguesa (<https://repositorio.ucp.pt>); Aveiro Üniversitesi (<https://ria.ua.pt>); Évora Üniversitesi (<http://dspace.uevora.pt/rdpc>); Lizbon Üniversitesi (<https://repositorio.ul.pt>); Minho Üniversitesi (<http://repositorium.sdum.uminho.pt>); Porto Üniversitesi (<https://repositorio-aberto.up.pt>); Trás-os-Montes ve Alto Douro Üniversitesi (<https://repositorio.utad.pt>); Lizbon Üniversite Enstitüsü (<https://repositorio.iscte-iul.pt>); Castelo Branco Politeknik Enstitüsü (<https://repositorio.ipcb.pt>).

Aramayı gerçekleştirmek için şu anahtar kelimeler kullanılmıştır: 'okulların değerlendirilmesi', 'iç değerlendirme', 'dış değerlendirme' ve 'okulların öz değerlendirmesi'.

Özdeğerlendirme üzerine üretilen metinleri incelemek için, Anayasanın yayımlanmasından bu yana geçen süreyi, yani 1986'dan günümüze kadar geçen süreyi belirledik. Bu seçenek, LBSE'nin mevcut Portekiz eğitim sisteminde önemli bir kilometre taşı oluşturması gerçeğiyle ilgilidir ve eğitim vizyonundan uzaklaşarak demokrasiye doğru giderek eğitim ile demokrasi arasındaki ilişkiye odaklanan bir dönemin başlangıcına işaret etmektedir. Dahası, 1990'ların öncesine gitmek önemliydi, çünkü o zamanlar okulun Portekiz'de siyasi söylemde ve eğitim bilimlerinde yeni bir merkezilik kazandığı zamandı.

Daha yakın bir tarihte, 20 Aralık tarihli ve 31/2002 sayılı Kanunun yayımlanmasıyla, eğitim ve yükseköğretim dışı eğitim için zorunlu bir değerlendirme sistemi oluşturulmuştur. 2006 yılında, okulların dış değerlendirilmesi için bir dış değerlendirme bileşeni, bir öz değerlendirme bileşeni ve her ikisi arasında eklemlenmeyi içeren bir model tanımlamak amacıyla bir Okul Değerlendirmesi Çalışma Grubu (WGSE) kuruldu. WGSE, Müfettişliğin kendisinden veya üniversitelerden gelen (uluslararası deneyimlerden veya tavsiyelerden kaynaklanan) tüm bilgi çeşitliliğini harekete geçirme ve uzmanlık bilgisini onu oluşturan varlığa iade etme yeteneğine sahip olduğu düşünülen bir uzmanlar grubuydu (Afonso, N. & Costa, 2011). WGSE (2006) aynı zamanda modelin 24 gönüllü okuldan oluşan bir örnekleme uygulanmasından ve genelleştirilmesi için öneriler üretilmesinden de sorumluydu (Azevedo, 2007). Müfettişlik, uzman bilgisine dayalı bu tür bir çalışma grubunu ilk kez görevlendirmişti.

Bu SLT, akademik dergilere, proje raporlarına, ulusal raporlara, yüksek lisans ve doktora tezlerine ve Müfettişlik tarafından hazırlanan belgelere ve mevzuata dayanmaktadır.

1.1. Metin Derlemesi

Araştırma bağlamı kapsamında üç farklı türde metin toplanmıştır. 150 referans kullanıldı.– doktora tezleri külliyatı, yüksek lisans tezleri külliyatı, bilimsel makaleler, bölümler ve kitaplar külliyatı. Araştırma belgelerinin üç ayrı gruptan oluşan külliyatına ek olarak idari/teknik içerik kapsamında bir külliyat daha oluşturulmuştur. Bu külliyat, Eğitim Teftişi tarafından üretilen öz değerlendirme ilişkin belgelerden oluşuyordu.

Tüm bu derlemlerde, okulların öz değerlendirmesi ile okulların dış değerlendirmesi arasında yakın bir ilişki tespit etmek mümkündür. Bu çalışmaların çoğu vaka çalışmalarıdır. Bazı durumlarda çokludur ve hepsinde örgütsel analiz hissedilir. Diğerlerinde ise eğitim politikaları teması vardır. Tezler, somut uygulamaları test etmeye ve hatta oluşturmaya (ODÇ, 'kritik arkadaş', öz değerlendirme matrisi), eğitim aktörleri tarafından yapılan dış değerlendirme ile okul öz değerlendirmesi arasındaki ilişkiyi incelemeye ve hatta bu sistemlerin süreçlerini analiz etmeye adanmıştır.

1.1.1. Okul Öz Değerlendirmesi Üzerine Doktora Tezleri

Bu çalışma için toplanan doktora tezleri seti, eğitim veya eğitim bilimleri alanında doktora programlarına sahip Portekiz kamu ve özel üniversitelerinin veri havuzlarından oluşturulmuştur (Ek 1).

Başlıklarında, özetlerinde veya anahtar kelimelerinde 'okulların değerlendirilmesi', 'iç değerlendirme', 'dış değerlendirme' veya 'okulların öz değerlendirmesi' ifadeleri bulunan çalışmalar seçilerek okul değerlendirme ile ilgili otuz tezlik bir set oluşturulmuş ve bilim insanlarına sunulmuştur. Portekizli yazarlar tarafından Portekiz üniversiteleri. Araştırma aynı zamanda Portekizli yazarlara ait üç tezi de ortaya çıkardı. Yabancı üniversitelere gönderilen okulların değerlendirilmesi: Bettencourt (2005), Pais (2001) ve Clímaco (1995).

1.1.2. Okul Öz Değerlendirmesi Üzerine Yüksek Lisans Tezleri

Bu çalışma için toplanan ana eserler (70) seti, eğitim veya eğitim Bilimleri alanında doktora programlarına sahip Portekiz kamu ve özel üniversitelerinin arşivlerinden oluşturulmuştur (Ek 2).

1.1.3. Bilimsel Dergilerde, Kitaplarda ve Bölümlerde Okul Öz değerlendirmesine İlişkin Makaleler

Bu külliyat için toplanan makale seti, eğitim bilimleri alanındaki Portekiz dergilerinin istişarelerinden oluşturulmuştur. 30 adet bilimsel makale derlem, 20 adet kitap ve bölüm oluşturmuştur (Ek 3).

ODD(Okul Dış Değerlendirme) ile ilgili çalışmalar, dış ve iç değerlendirme arasındaki karşılıklı bağlantıya ve bunların kurumsal süreçleri, sağlanan eğitim hizmetinin kalitesini ve öğrencinin sonuçlarını iyileştirme üzerindeki etkisine odaklanır. Değerlendirmenin bu yönü Silva (2006), Campos (2008), Gonçalves (2009), Tomé (2009), Costa (2010), Domingos tarafından ele alınmıştır (2010). Fonseca (2010), Frade (2010), Lopes (2010), Pinto (2010), Santos (2010), Figueiredo(2011), Pinho (2011), Dias (2012), Freitas (2012), Lemos (2012), Nunes (2012), Rocha(2012), Costa (2013), Rodrigues (2013), Inácio (2013), Marques (2013), Silvestre (2013),Blanco (2014), Melo (2014), Oliveira (2014), Ferreira (2014), Albardeiro (2015), Coelho(2015), Machado (2015), Santos (2015), Correia (2016), Campos (2017), Gonçalves (2017),(Marques (2017), Ferreira (2018), Maia (2019), Martins (2019), Sousa (2019), Castro (2020),Costa (2020), Costa (2021) ve Braz (2022), Campos (2023).

1.1.4. Eğitim Müfettişliği Tarafından Yayınlanan Okulların Öz Değerlendirmesine İlişkin Belgeler

Müfettişlik (IGE/IGEC) tarafından okul değerlendirmesiyle ilgili olarak yayınlanan belgeleri belirlemek, okulların değerlendirilmesine ayrılmış belgeleri toplamak için tüm sayfalara başvurmadan oluşan bu kuruluşun web sitesinde ayrıntılı bir inceleme gerçekleştirildi. Bu web sitesinde bulunan, 2000 yılından itibaren yayınlanan kırk belge tespit edilmiştir (Ek 4).

Müfettişlik (IGE/IGEC) tarafından üretilen belgelere bakıldığında, belgelerin zaman içindeki dağılımı iki faktör tarafından belirgin şekilde ortaya konulmuştur: IGE tarafından okullarla geliştirilen programların varlığı; uluslararası projelerde IGE katılımı. Neredeyse tüm durumlarda, yayınların programların veya DE ODD programlarının 'döngülerinin' hazırlanması veya sonuçlandırılmasıyla ilişkilendirilebilecek sunumlar, senaryolar veya raporlarla ilgileniyoruz. Yalnızca bir istisna tespit edildi: Etkili Okul Öz Değerlendirmesi (EOÖD) Projesi kapsamında oluşturulan, Daimi Uluslararası Müfettişler Konferansı (SICI) tarafından yazılan ve IGE tarafından çevrilen (Gonçalves, 2015) bir 2007 belgesi.

1.2. Okul Öz Değerlendirmesinde Ülkeye Özgü Geçmiş

Portekiz bağlamında değerlendirmenin tarih öncesine bakarsak, Eğitim Bakanlığı, Avrupalı kuruluşlar, özel ajanslar ve hatta kendi okullarının girişimiyle değerlendirme programları ve pilot projelerin uygulandığı 1990'lara geri dönmeliyiz (Azevedo, 2007) (Tablo 1).

Uygulanan ilk projelerden birisi; MillîEğitim Bakanlığı'nın 'Herkes İçin Eğitim Programı' (PEPT) kapsamında oluşturulan ve amacı öz değerlendirmeyi teşvik etmek olan 'Okul Kalitesi Gözlemevi' (1992-1999) olmuştur. Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı'nın (OECD) Eğitim Sistemleri Göstergeleri Projesi (INES) kapsamında yürütülen uluslararası çalışmaları temel alan iç

değerlendirme ve çalışma ile ilgi uyandıran temel eğitimin teşvik edilmesi ve okul terkleriyle mücadele 'Okulların İzleme ve Performans Göstergeleri' hakkında (Afonso & Costa, 2011).

1997-1998'de, Avrupa Topluluğu, 'Okul Eğitiminde Kalite Değerlendirmesi' pilot projesini başlatarak, Öz değerlendirme uygulamalarının oluşturulması için temeller oluşturdu. Portekiz, sistematik bir bakış açısını benimseyen, katılımcı karakterini güçlendiren ve prosedürleri basitleştiren Eğitimde Yenilik Enstitüsü'nün (IIE) sorumluluğundaki "Quality XXI Projesi"ne (1999-2002) devam eden tek ülke olmuştur. Eğitim politikası ve stratejisinin dört alanı: öğrenme çıktıları; sınıf düzeyinde iç süreçler; okul seviyesindeki iç süreçler ve bağlamla etkileşimler (Alaíz, Góis & Gonçalves, 2003).

Tablo 1 – Öz Değerlendirmeyi İçeren Okul Değerlendirme Projeleri.

Dönem	Belirleme	Hedef Kitle
1992-1999	Okul Kalitesi Gözleme	Temel Eğitimin 2. ve 3. Kademe okulları. 1999'da (binden fazla okulu kapsayan)
1997-2001	Mesleki Okullarda kalite belgelendirme modeli	Mesleki okullar
1999-2002	XXI Kalite Projesi	Kalite Projesi Temel Eğitimin 2. ve 3.Kademe Okulları ve Ortaokullar
1999-2002	Entegre Okul Değerlendirme Programı	Okul öncesi eğitim kurumları, Temel Eğitim 2. ve 3. Kademe okulları ve Ortaokullar
2000-2004	Kaliteyi Artırma Projesi	Özel Okullar
2000 - ..	Ortaokullar Değerlendirme Programı (AVES)	Ortaokullar
2004-2006	Okulların Öz Değerlendirme Etkinliğinin Ölçülmesi Projesi	Okul öncesi eğitim kurumları, Temel Eğitim 2. ve 3. Kademe okulları ve Ortaokullar - devlet
2006-2011 1. Dönem	Okulların Dış Değerlendirme Programı	Okul öncesi eğitim kurumları, Temel Eğitimin 2. ve 3. Kademe okulları ve Ortaokullar – devlet

2011-2018 2. Dönem	Okulların Değerlendirme Programı	Dış	Okul öncesi eğitim kurumları, 2. ve Temel Eğitim ve Ortaöğretim okullarının 3. Kademeleri – Devlet
2018/... 3. Dönem	Okulların Değerlendirme Programı	Dış	Okul öncesi eğitim kurumları, Temel Eğitimin 2. ve 3. Kademe okulları ve Ortaokullar - Devlet ve özel

Campos (2023, uyarlanmış)

1999 ve 2002 yılları arasında, Portekiz Müfettişliğinin hedefleri; öğrenmeye ve öğrencinin okul deneyiminin kalitesine değer vermek, uygulanan yönetmeliği geri getirmek, Öz değerlendirme süreçlerini başlatmak, genel performansın yüksek seviyelerini oluşturmak ve okul sistemi hakkında bilgi sağlamaktı. Bu program, eğitim sisteminin nasıl performans gösterdiğini raporlamak için okulların güçlü ve zayıf yönlerini vurgulamayı ve okulların öz değerlendirme süreçleri geliştirmelerine yönlendirmeyi mümkün kıldı. Değerlendirme, öğrencinin sosyal ve ailevi bağlamına ilişkin faktörleri dikkate aldı ve dört stratejik boyutta organize edildi: sonuçların değerlendirilmesi; okul organizasyonu ve yönetimi; eğitim, öğretim ve öğrenim; eğitim iklimi ve ortamı (Azevedo, 2007).

Simões'e (2010) göre, bu program farklı düzenleyici çerçeveler etrafındaki tartışmayı harekete geçirmek için Müfettişlik tarafından koordine edildi. Kurumsal değerlendirme fikrini yaygınlaştırdığı, Müfettişliğin performansında ve eğitimin nasıl gerçekleştirildiği konusunda bir paradigma değişikliğine işaret ettiği için, devlet okulu değerlendirme politikalarının uygulanmasında önemli bir kilometre taşıydı (s. 56). Ancak hükümetteki bir değişiklik nedeniyle, 2002 yılında programa son verildi ve bu süreçte okulların yalnızca yaklaşık %30'unun değerlendirilebildi.

2005 ve 2006 yıllarında Müfettişlik, okul öncesi eğitimden devlet orta öğretimine uygulanan yeni bir değerlendirme projesi – 'okul Öz değerlendirmesinin etkililiği' (2005-2007) – geliştirdi. Bu, şu soruyu yanıtlamaya çalışan bir meta-değerlendirme biçimindeki bir dış değerlendirme faaliyetiydi: "Bir okulun işleyişinin ve sunduğu hizmetlerin kalitesinin pekiştirilmesine katkıda bulunan eylemler geliştirmek için sunduğu hizmetlerin kalitesine ilişkin öz değerlendirmesi ne kadar etkilidir? Güçlü yönleriniz ve zayıf yönlerinizi aşmak? (IGE, 2005, s.4) (Rodrigues, 2016)

Aşağıdaki girişimler de vurgulanmalıdır: "Meslek Okullarında Kalite Belgelendirme Modeli" (1997-2001), Leonardo da Vinci Programı tarafından desteklenen ve temel amacı Mesleki Eğitim için bir Kalite Belgelendirme Modeli oluşturmak olan uluslararası bir ortaklığa dayanmaktadır; Özel ve İşbirlikçi Öğretim Kurumları Birliği ile "Yönetim ve Kalitede Eğitim ve Hizmetler, Lda." şirketi arasındaki ortaklıktan kaynaklanan "Kaliteyi Geliştirme Projesi" (2000-...) Manuel Leão

Vakfı tarafından geliştirilen, Calouste Gulbenkian Vakfı tarafından desteklenen ve Fundación Santa Maria tarafından oluşturulan Instituto de Evaluación y Asesoramiento Educativo'nun okul değerlendirme modelinden esinlenen "AVES Programı - Ortaöğretim Okullarının Değerlendirilmesi" (2000- ...). Öz değerlendirme dinamiklerine ve değerlendirme süreçlerinin entegrasyonuna değer veren bir modeldir (aynı kişi).

Bu bağlamda, 1986 ve 1989 yılları arasında Portekiz'de Öz değerlendirme üzerine herhangi bir makaleye rastlamamış olmamız şaşırtıcı değildir. Bu durum, 1990'larda dört makalenin yayınlanmasıyla sona ermiştir (Benavente, 1990; Clímaco, 1990, 1991; Góis, 1997).

Üstelik bu SLT, 21. yüzyılın ilk on yılından itibaren öz değerlendirme üretimindeki artışın belirlenmesine olanak tanıyor. 2000 ve 2009 yılları arasında okulların öz değerlendirmesini ele alan 10 makale tespit edilmiş olup bunların altısı tamamen öz değerlendirmeye ayrılmış, üçü okul değerlendirmesi kapsamında ve hesap verebilirlik ile ilgilidir. (Afonso, A. J. 2001, 2009) ; Alves ve Correia, 2006; Fialho, 2009; Luís ve Costa, 2009; Palma, 2001; Póvoa, 2001; Marques, 2003; Rufino, 2007; Simões, 2007). O zamandan beri, öz değerlendirmeye adanmış makaleler artan bir düzenlilikle ortaya çıkmıştır.

1.3. Resmi Düzenlemeler, Nasıl Başladı? Her Düzeyde Mi Yoksa Belirli Düzeylerde Ve Okul Türlerinde Mi?

1.3.1. Eğitim Sistemi Temel Yasası -1986

Portekiz'de ölçme/değerlendirmeye yönelik ilk yasal yaklaşım 10 Ekim tarihli 46/86 sayılı Eğitim Sisteminin Temel Kanunu (LBSE) ile gelmiş, daha sonra 3 Şubat tarihli 43/89 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'de yer almıştır. Bu diploma, sistemin değerlendirilmesine ve eğitim sonuçlarına atıfta bulunarak, okulun özerkliği için yol gösterici bir çerçeve tanımlar. Aralık 2002'de "Bütünleşik Okul Değerlendirme Programı"nın aniden sona ermesinin ardından, "Eğitim ve Yüksek Öğrenim Dışı Değerlendirme Sistemi"ne ilişkin 31/2002 sayılı Kanun onaylandı ve böylece 1986'da LBSE'de ortaya konan rejim geliştirildi.

1.3.2. Kanun 31/2002 - 2002

31/2002 sayılı Kanun, LBSE'nin 49. maddesine uygun olarak oluşturulmuştur. Kamu, özel, işbirlikçi ve hayır kurumlarını kapsar, Okul Öncesi Eğitim, ilk ve Ortaokullar için değerlendirme sistemini kurar ve öz değerlendirme ve okulların Dış Değerlendirmesi için genel yönergeleri tanımlar. Bu yasa, dış değerlendirme ve öz değerlendirmeden oluşan bir okul değerlendirme sistemini onaylar. Ancak ikisi arasındaki ilişkiyi ve öz değerlendirmenin kalite standartlarını açıklamaz. Belki de bu nedenle başlangıçta okullarda ilgi uyandırmadı ve sonraki yıllarda Millî

Eğitim Bakanlığı da okullardan hiçbir şey talep etmeyecekti (Simões, 2010). Buna rağmen, Öz değerlendirme (6. madde), kalıcı olarak gerçekleştirilecek zorunlu bir süreç olarak önceden belirlenmişti.

20 Aralık tarihli ve 31/2002 sayılı Kanun, 2001 AB Zirvesi'nde alınan(2 ve 3 nolu) " Okul eğitiminin kalitesi; eğitim hedefleri, yöntemleri ve ihtiyaçlarındaki farklılıklara bakılmaksızın ve varsa okul mükemmellik sıralamalarına bakılmaksızın, her düzeyde ve eğitimin her alanında güvence altına alınmalıdır" şeklindeki tavsiye kararıyla uyumludur. Aşağıdaki ihtiyaç belirtilmiştir:

"Okulun kendi kendini değerlendirmesi için metodolojik destek sağlamak amacıyla dış değerlendirmeyi geliştirmek ve okulun dışarıdan bir görünümünü sağlamak, sürekli bir iyileştirme sürecini teşvik etmek ve bunun tamamen idari kontrollerle sınırlı olmamasına dikkat etmek" (1.f.).

Aynı zamanda:

"Okulların iyileştirilmesi için ortak sorumluluğu teşvik etmek amacıyla öğretmenler, öğrenciler, yönetim, ebeveynler ve uzmanlar da dahil olmak üzere okul paydaşlarının okullarda dış ve öz değerlendirme sürecine dahil edilmesini uygun olduğunda teşvik etmek ve desteklemek."

Öz değerlendirme ve dış değerlendirme süreçleri aracılığıyla 20 Aralık tarihli ve 31/2002 sayılı Kanuna göre, okulların değerlendirilmesi "eğitim politikalarının belirlenmesinde merkezi bir araç" haline gelmiş (madde 3), pedagojik değerlendirme uygulamaları ile hesap verebilirlik biçimleri arasındaki ilişkiler vurgulanmıştır (madde 8, no. 1). Ayrıca, kalite değerlendirmesi, Eğitim Genel Müfettişliği'ne (IGE/IGEC) sorumlulukları kapsamında verilen önemli bir görev haline gelir (no. 3'ün c) bendinde). Madde 9. madde okul değerlendirme parametreleri için dikkate alınacak ilk göstergeleri ana hatlarıyla belirtirken, 14. ve 15. maddeler değerlendirmenin genel ve özel hedeflerinin yanı sıra sonuçların nasıl açıklanması gerektiğini de tanımlamaktadır (16. madde).

"Eğitim politikalarının tanımlanmasında merkezi bir araç" (madde 3) olarak görülen değerlendirme sistemi, eğitim sisteminin kalitesinde, organizasyonunda ve verimlilik ve etkinlik düzeylerinde iyileşme sağlamayı; eğitim sisteminin işleyişine ilişkin bir bilgi çerçevesinin uygunluğunu teşvik etmeyi; okulların kalitesini, işleyişini ve sonuçlarını iyileştiren eylemleri ve süreçleri motive etmeyi; toplumun çeşitli üyeleri arasında eğitim sürecine aktif katılım konusunda farkındalık yaratmayı ve rollerini güçlendirmeyi; eğitim ve öğretim kurumlarının performansının güvenilirliğini garanti altına almayı amaçlamaktadır. Tüm bu eylemler, okullarda bir kalite kültürü, yüksek standartlar ve hesap verebilirlik kültürünü teşvik ederek eğitimde

başarıya ulaşmaya yöneliktir. Madde 5, öz değerlendirme ve dış değerlendirmeyi kapsayan değerlendirmenin yapısını tanımlar.

1.3.3. Okulların Değerlendirme Politikası

2006 yılında, XVII Hükümet, Eğitim Bakanlığı tarafından oluşturulan, WGSE tarafından koordine edilen, okulların yeni bir deneysel dış değerlendirme programını başlatmak için inisiyatif aldı.

1.3.3.1. Okul Değerlendirme Çalışma Grubu (WGSE) - 2006

İlk WGSE, Maliye ve Kamu Yönetimi Bakanlıkları ile Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde bir yıllık görev süresiyle oluşturulmuştur. Ana amacı, yükseköğretim dışı öğretim kurumlarının ulusal bir değerlendirme programını başlatmaktı ve eğitimin kalitesini iyileştirme ve okul özerkliğini yoğunlaştırmak için koşullar yaratma amacının bir parçasıydı. WGSE (2006), modeli 24 gönüllü okuldan oluşan bir örneklem üzerinde uygulayarak, okulların dış değerlendirmesine devam etmek ve bunun başarılması sorumluluğunu Müfettişliğe (IGE/IGEC) devretmek için bakanlık kararına yol açmıştır.

Maliye ve Kamu Yönetimi ile Eğitim Bakanlıklarının 3 Mayıs tarihli 370/2006 sayılı Ortak Genelgesi, eğitim kurumlarının değerlendirilmesine "öğretim ve öğrenim kalitesinin artırılması için önemli bir araç" olarak atıfta bulunmaktadır. Bu kararnamenin 6. maddesi, okulun dış değerlendirme sürecini başlatma ve sürdürme sorumluluğunu IGE'ye vermektedir. Ayrıca, 31 Temmuz tarihli ve 81-B/2007 sayılı Düzenleyici Kararnamenin 81-B/2007, 31 Temmuz tarihli, IGE Organik Yasası, Madde 3'ün 2. fıkrasının i) bendi aracılığıyla, Okul değerlendirmesine katılımı ve ilgili faaliyetlerin desteklenmesini IGE'ye atfeder. Bu nedenle faaliyet, Baş Müfettiş gözetiminde 2007 yılı faaliyet planına dahil edilmiştir. Verilerin oluşturulması, toplanması, işlenmesi ve mevcudiyetinin yanı sıra yönetim birimlerinde faaliyetin fiilen uygulanmasında WGSE üyeleri ile yakın işbirliğini içeriyordu. IGE dışındaki WGSE üyeleri, teftiş çalışmasının hazırlanmasına doğrudan dahil oldular ve okullarda müdahaleyi seferber eden teftiş ekiplerine entegre dış değerlendiriciler oldular.

WGSE'nin Çalışma Biçimleri

Politikanın iyi karşılanması için çok önemli olan, WGSE'nin işleyiş şekliydi. Resmi olarak kamu otoritesi tarafından yetkilendirilen ilk WGSE'nin üyeleri, mümkün olan en geniş kitleye ulaşmaya çalışarak, okul değerlendirme politikası hakkında en fazla sayıda kişinin farkındalığını artırmak için üretilen bilginin yayılmasına devam etme ihtiyacına özel önem verdiler. (Afonso ve Costa, 2009).

WGSE birkaç ürün oluşturdu, derledi ve üretti: dış değerlendirme için görev tanımları, projeye dahil olan 24 okulun dış değerlendirme raporları, okulların veya kümelerin sunumu için kılavuz, Temmuz 2006'daki ilerleme raporu, ve grubun Aralık 2006'daki nihai raporu. Bu dokümantasyon üretimine, mümkün olduğu kadar çok muhabata ulaşmaya ve böylece onları aracın önemi konusunda duyarlı hale getirmeye çalışarak, dağıtımına yönelik bir endişe eşlik etti. Bu nedenle, WGSE, farklı yaygınlaştırma forumlarından geçerek, farkındalığı artırmak ve okul değerlendirme politikasını yaymak için çeşitli etkinlikler düzenlemiştir (Tablo 2). Çeşitli ve çapraz yapıları ile karakterize edilen bu faaliyetler, farklı bilgi yayma bağlamlarında gerçekleşti (Afonso & Costa, 2009; Carvalho, Costa & Afonso, 2013).

Tablo 2 - İlk WGSE Tarafından Farkındalık Yaratmak Ve Okul Değerlendirme Politikasını Yaymak İçin Gerçekleştirilen Faaliyetler

9/10/2006 – Ulusal Eğitim Kurulu Oditoryumu (CNE), Lizbon	17/11/2006 – Minho Üniversitesi Oditoryumu, Gualter, Guimarães
9/10/2006 – Portekiz Radyo ve Televizyon Stüdyoları (RTP), Lizbon	20/11/2006 – Dış Hekimliği Fakültesi Oditoryumu, Lizbon (I)
10/10/2006 -Bağımsız İletişim Şirketi (SIC) Stüdyoları, Porto	20/11/2006 – Dış Hekimliği Fakültesi Oditoryumu, Lizbon (II)
17/10/2006 – Cumhuriyet Meclisi (AR), Lizbon	21/11/2006 – Algarve Üniversitesi, Faro
10/19/2006 – Vision Dergisi	21/11/2006 – Eugénio de Almeida Vakfı Oditoryumu, Évora
31/10/2006 – Ulusal Eğitim Konseyi (CNE), Lizbon	22/11/2006 – Aveiro Üniversitesi Rektör Oditoryumu, Aveiro
13/11/2006 – Haber Dergisi (JN)	28/11/2006 – Eğitim Yüksek Okulu, Coimbra
16/11/2006 – Trás-os-Montes Üniversitesi'nden Aula Magna ve Alto Douro, Vila Real	

Okul Dış Değerlendirme Programının (ODD) fikir birliğine dayalı doğası, ilk başta nasıl doğduğuyula ilgilidir. Doğuşunda, farklı sosyal ve bilişsel dünyalardan gelen, yalnızca farklı bilgi türlerinin entegrasyonunu değil, aynı zamanda ürettikleri bilginin etkili bir şekilde yayılmasını da gerçekleştiren, profesyonel faaliyetlerinde kabul görmüş bir liyakat sahibi bir grup aktör buluyoruz (Afonso ve Costa, 2009).

Her bir bilgi yayma faaliyetinin alıcılarının profili göz önüne alındığında, bir yandan genel bilgilendirme girişimlerini diğer yandan belirli kitleleri hedefleyen eylemleri ayırt etmek mümkündür. İlk durumda, pilot projenin sonuçlarının Ulusal Eğitim Şurası ve Cumhuriyet

Meclisi'ndeki halka sunumları ve grup koordinatörü tarafından iki televizyon kanalına ve yazılı basına verilen röportajlar göze çarpmaktadır. İkinci durumda, okul müdürlerine yönelik olarak Milli Eğitim Bakanı'nın katılımıyla resmi etkinliklerin düzenlenmesi ile teknisyen ve uzmanlara yönelik yaygınlaştırma öne çıkmaktadır. Ayrıca yeni bilgi ve iletişim teknolojileri kullanılarak bilginin mobilizasyonu geliştirilmektedir. WGSE, hükümetin, IGE'nin ve grubun kendisinin portalları aracılığıyla internet aracılığıyla erişilebilen bilgisayarlı veri tabanları üretir (Barroso ve diğerleri, 2007).

1.3.3.2. Okul Dış Değerlendirme Programı – 2006/...

Daha önce sunulduğu gibi, KİT Programı bu pilot prosedürle oluşturulmuş, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından davet edilen bir WGSE tarafından oluşturulmuş, test edilmiş ve daha sonra Müfettişlik (IGE/IGEC) sorumluluğunda geliştirilmiştir.

O zamandan beri, ODD ve öz değerlendirme (OÖD) Portekiz eğitim sisteminde zorunlu ve sürekli olarak uygulanmaktadır.

Deneyden ilham alan ayarlamaların ardından, Müfettişliğe bir devlet okulu değerlendirme programı – Şubat 2007 ile Mayıs 2011 arasında gerçekleşen ve 1107'den fazla okul ve okul grubunu kapsayan ODD - düzenleme ve uygulama görevi verildi (Lemos, 2012).

ODD Programı, 2006'dan bu yana üç dönemle devam etmektedir. İlk döngü 2006 ile 2011 yılları arasında gerçekleşti; 2012 ile 2017 arasındaki ikinci döngü; üçüncü döngü 2018'de başladı ve şu anda devam etmektedir.

Tüm döngülerde, öz değerlendirme, dış değerlendirme süreçlerinin belirleyici bir bileşeni gibi görünmektedir: bir dış değerlendirme alanı (1. ve 3. döngülerde) olarak mevcuttur veya yönetim alanına dahil edilmiştir (2. döngü); okulun kendi kendini değerlendirmesine dayalı bir öz sunum belgesi, okulları ziyaret etmeden önce değerlendiriciler tarafından bir analiz nesnesidir ve çeşitli aktörlerle yapılacak görüşmeleri hazırlamak için bir çalışma temelidir; öz değerlendirme ekibinin üyeleriyle okul ziyareti sırasında görüşülür.

ODD'nin birinci ve ikinci aşamalarında, değerlendirme ekipleri üç unsurdan oluşuyordu - iki müfettiş ve okul ziyareti sırasında Müfettişlik web sitesinde bulunan standart bir gündeme saygı duyan bir dış uzman. Üçüncü aşamada değerlendirme ekipleri artık iki müfettiş ve iki dış uzmandan oluşmaktadır.

1. ODD Döngüsü: Öz değerlendirme okulun kendisi hakkında bilgi toplayıp analiz ettiği ve kendilerini nasıl gördüklerini sistematize eden bir belge yazdığı bir aşama olan ODD'nin bir ön adımıdır (Azevedo, 2007). Ayrıca öz değerlendirme, 'okulun kendini düzenleme ve geliştirme

kapasitesi' olarak tanımlanan dış değerlendirme alanlarından biri olarak ortaya çıktı (Tablo 2). Bu nedenle, 1. döngüde, dış değerlendirme (Gonçalves, 2015) ile desteklenen öz değerlendirme potansiyelini geliştirme ve okul özerkliğini teşvik etme (Lemos, 2012) ihtiyacı vurgulanmıştır.

Gonçalves (2014), 2014 yılında, okulların öz değerlendirmesine ilişkin Müfettişlik ekiplerinin okulların öz değerlendirmesine ilişkin temsilleri üzerine yapılan bir çalışmada, ekiplerin kendi endişelerinin okullarda öz değerlendirme uygulamasının başlatılması olduğunu kaydetmiştir.

2. ODD Döngüsü: 2011'de ilk kez okul değerlendirme döngüsü tamamlandı ve tüm devlet okulları değerlendirildi. Yeni değerlendirme döngüsüne hazırlanmak için yeni bir WGSE (2011) oluşturuldu. Getirilen değişiklikler arasında, değerlendirme alanlarından ve okulun, elde edilen sonuçlar ışığında iyileştirme eylemlerinin uygulanması yoluyla değerlendirmenin devam etmesine izin veren bir iyileştirme planı hazırlama yükümlülüğünden (Tablo 2) bahsetmekte fayda var (Tablo 2). WGSE, 2011).

Ayrıca ilk döngü öz değerlendirmeyi ve okullar için daha fazla özerkliği teşvik etmeye dayalıyken, ikinci döngü kalite iyileştirmeye, eğitim camiasının katılımına ve Müfettişliğe ilgili bilgileri sağlamaya yönelikti (Lemos, 2012).

Carvalho ve Costa (2017), ODD'nin öğrenci çıktıları ve okul yönetim süreçleri üzerindeki etkisine ilişkin artan kaygıyı vurgulamaktadır; bu kaygı, bir 'İyileştirme Planı' sunma zorunluluğunda ve okulun elde ettiği sonuçlara göre değişmek üzere sabit olmaktan çıkan dış değerlendirmeler arasındaki aralıkta ortaya çıkmıştır. Bu yazarlar aynı zamanda ODD'ye olan OÖD bağımlılığının derinleştiğini de tespit ettiler; bu durum, öz değerlendirme ve özerkliğin desteklenmesinin yerine öğrenme ilerlemesine odaklanmayı getirdi (öz değerlendirme bir alan olarak ortadan kalkar ve yönetimin bir alt alanı haline gelir).

Bu döngüde okul öz sunum belgesi hakkında daha fazla bilgi ve ayrıntı gerekiyordu. Okulun kendisini nasıl gördüğünün bir özetini içeren en fazla 30.000 karakter (IGEC, s.d.b) içermesi gerekiyordu. Ek olarak, belgenin okul bağlamı, ilerleme, okulun öncelikleri ve hedefleri, hissedilen zorluklar ve kısıtlamaların yanı sıra elde edilen sonuçlara ilişkin bir vizyonu da kapsayacağı beklentisi vardı. Belge aynı zamanda Referans Çerçevesinde sunulan "dış değerlendirmenin analiz alanları ve alanlarının her birini" (IGEC, a.g.e.), diğer dış değerlendirmelerin sonuçlarını ve okul tarafından benimsenen bu değerlendirmelerden kaynaklanan önlemleri ve okulun faaliyetinin bütünsel bir şekilde anlaşılması için ilgili olduğunu düşündüğü diğer hususları da dikkate almalıdır (Braz, 2022). Bu belgeye ek olarak, okul tanıtım belgesinde yer alan bilgilerin üçgenleştirilmesine olanak sağlayacak başka belgeler de istenmiştir: eğitim projesi, çalışma planları, yıllık veya çok yıllık faaliyet planı, stratejik eylem planı, iç

yönetmelik , öz değerlendirme raporu ve okulu değerlendirmek için gerekli görülen diğer belgeler (Carvalho & Costa, 2017).

3. ODD Döngüsü: 2. döngü sona erdiğinde, Eğitim Bakanı yeni döngüde ODD'yi yeniden formüle etmekle görevlendirilen başka bir WGSE (2018) atadı. Öz değerlendirme yeniden bağımsız bir dış değerlendirme alanı haline gelir (Tablo 2): (i) öz değerlendirmenin organizasyonu ve sürdürülebilirliği; (ii) öz değerlendirmenin stratejik planlaması; (iii) öz değerlendirmenin tutarlılığı; ve (iv) öz değerlendirme uygulamalarının etkisi (Braz, 2022).

Tablo 3 – SEA Programının Gelişimi – Ana Özellikler

	1. Döngü	2. Döngü	3. Döngü
Etki Alanları	1. Sonuçlar; 2. Eğitim Hizmetlerinin Sağlanması; 3. Okul Yönetimi, Liderlik & öz-düzenleme geliştirme kapasitesi	1. Sonuçlar; 2. Eğitim Hizmetlerinin Sağlanması; 3. Liderlik ve Yönetim (Öz değerlendirmeyi kapsar)	1. Öz değerlendirme; 2. Liderlik ve Yönetim 3; Eğitim Hizmetlerinin Sağlanması; 4. Sonuçlar.
Dökümanlar	Öz değerlendirme Diğer Okul belgeleri İstatistik bilgileri	Aynı	Aynı
Takım	2 müfettiş + 1 dış uzman	Aynı	2 müfettiş + 2 dış uzman
Görüşmeler	1. Okul Genel Kurulu; 2. Okul yönetimi; 3. Ebeveyn derneği/veliler 4. Öğrenciler, Sınıf Delegatesi 5. Koordinasyon yapıları ve pedagojik denetçiler; 6. Sınıf müdürleri ve koordinatörler; 7. Öğretmenler; 8. Özel destek hizmetleri 9. Psikoloji/rehberlik hizmetleri; 10. Öz değerlendirme ekibi; 11. Teknik ve operasyonel personel;	+ 12. Belediye.	+ sanatsal ve profesyonel eğitim ve özel okullar durumunda bazı özellikler
Okul Gelişim Plan	var olmayan	Zorunlu	Zorunlu değil
Ders gözlemi	Namevcut	Namevcut	Zorunlu

Şu anda, 3. döngü, öğretme, öğrenme ve tüm öğrencilerin dahil edilmesinin kalitesini artırmaya odaklanacaktır. Ayrıca ODD, sanatsal eğitim ve meslek okulları (kamu ve özel) ile gelirin büyük bir kısmı kamuya ait olan dernek veya sponsorluk sözleşmesi bulunan özel ve işbirlikçi okullarını da kapsayacak şekilde genişletilecektir. Okullara yapılan ziyaretlerde dış değerlendirme ekibi tarafından derslerin gözlemlenmesi de söz konusudur (**Tablo 3**).

1.4. Zorunlu Mu Yoksa Gönüllü Mü?

Öz değerlendirme 1986'dan beri mevzuatta zorunludur. 2002'den beri düzenlenmiş ve 2006'dan beri okullarda uygulanmaktadır.

İlk olarak 31/2002 Sayılı Kanun'da zorunlu, kalıcı gelişim ve dış değerlendirme için bir temel olarak tanımlanmış ve 2006 yılından bu yana Eğitim Müfettişliği tarafından yürütülen ODD Programı kapsamında uygulanmaktadır. Bu nedenle Portekiz'de okullar, dış değerlendirme baskısı altında öz değerlendirme süreçleri geliştirmeye başladılar (Simões, 2010).

Daha önce gördüğümüz gibi, 1. döngünün amaçları arasında dış değerlendirmeyi kültürleri ve araçlarıyla ifade ederek okulların öz değerlendirmesini teşvik etmek vardı (IGE, 2009a). Öz değerlendirme süreçlerinin güçlendirilmesi gerektiğine işaret edilmiştir (IGE, 2011).

1. döngünün sonunda, 2010 yılında, Müfettişlik "Okulların öz değerlendirme faaliyetini" yürüttü ve sonuçları 2009-2010 Raporunda sundu (IGE, 2009a). Okul öz değerlendirme araçları üzerinde dış değerlendirmenin algılanan etkisini açıkladı ve iyileştirme planlarının oluşturulması da dahil olmak üzere AEE'nin 2. döngüsü çerçevesinde değişikliklere yol açtı (Soares ve diğerleri, 2012, s. 46).

1.5. Okul Öz Değerlendirme Süreci İçin Belirlenmiş Açık Aşamalar Var Mı (4 Aşamalı Süreç, 6 Aşamalı Süreç Vb) Ve Her Bir Aşama Ne Kadar Sürüyor?

Okulların değerlendirilmesini düzenleyen 20 Aralık tarihli ve 31/2002 Sayılı Kanuna göre, okullar tarafından yürütülen OÖD ile teftiş tarafından yürütülen ODD arasında bir tamamlayıcılık vardır. Okulların bu iki perspektifi çapraz okumadan "kurumların geliştirdiği ve iyileştirdiği iç ve dış perspektifler arasındaki diyalogda" kazanç sağladığı düşünülmektedir (Azevedo, 2005, s.77). Bu nedenle, iç değerlendirme okul değerlendirmesinin yararlılığını teşvik ederken (bunu en iyi bilenler okulda bulunur), öz değerlendirmeye bir destek ve meydan okuma olarak anlaşılan dış değerlendirme, değerlendirmeyi, güvenilirliğini ve tanınırlığını onaylar ve eğitim aktörlerinin güvenliğini güçlendirmeye yardımcı olur.

Düzenleyici çerçevedeki açık yönergelere rağmen, okullara süreçleri yönetmeleri ve öz değerlendirme için referanslarını oluşturmaları için büyük bir özgürlük verilir. Böylece, okulları örgütsel bir dinamiğe sahip "somut eylem sistemleri" ve yürürlüğe konan "reformlar" üzerinde kendi içlerinde "çalışmalarına", bunları kendi mantıklarına uyarlamalarına ve özümsemelerine olanak tanıyan "politik" bir şekillendirilebilirlik olarak anlayarak, bağlamsallaştırılmış öz değerlendirme araçlarının benimsenmesi/inşa edilmesi öngörülmektedir" (Afonso, N., 2005, s.9).

Portekiz'de, standartlaştırılmış bir öz değerlendirme modelinin olmaması göz önüne alındığında, okullar/kümeler farklı seçenekler seçmiştir. Bu seçenekler, dış değerlendirme çerçevesine daha fazla bağımlı olan öz değerlendirme modellerini ve "müzakere edilmiş bir kalitenin" arandığı daha bağlamsal ve katılımcı modelleri içerir; ve 'kullanıma hazır' modeller, çünkü "kurumsal değerlendirmeyi ve daha spesifik olarak kendi kendini değerlendirmeyi amaçlayan, gelişmekte olan ve henüz yeni başlayan bir pazardan (ve/veya yarı pazardan) bahsetmek gerçekçi değildir" (Afonso, 2010b, s.349).

Katılımcı öz değerlendirme modeliyle ilgili olarak, Rebordão'ya (2010, s. 41) göre, temel meselenin, aşağıdaki nedenlerle gerekçelendirilen tüm ilgili tarafların öz değerlendirme sürecine katılımı olduğunu düşünmektedir: (a) okul, üretken bir örgütten çok, bireyler arasındaki bir ilişkiler ağı olarak görülür; (b) öz değerlendirme, diyalogu teşvik eden ve okul aktörlerinin bağlılığını güçlendiren sosyal bir süreç olarak tasarlanır.

Bu bakış açısı, okul aktörlerinin ilişkilerini ve etkileşimlerini savunur, aynı zamanda iç ve dış iletişimi de geliştirir.

Dış değerlendirme, öz değerlendirme ile örtüşmesine rağmen, öz değerlendirme, dış değerlendirmenin "inşa edilebileceği" için değerli değerine sahiptir. Her ikisi de bu süreç boyunca gelişiyor. Afonso'ya (2010b) göre kurumsal değerlendirmenin önemli bir parçası, "okulların dışındaki disiplinler arası ekiplerle dayanışmacı, ancak derinlemesine analitik, eleştirel ve tutarlı bir diyalogun kurulabileceği motive edici, sürekli, biçimlendirici ve güçlendirici bir öz değerlendirme uygulamasını" desteklemektir" (s.351).

Bu şekilde, her bir okulun, şeffaf olması amaçlanan, tercihen multidisipliner bir ekip tarafından konsolide edilen ve böyle bir misyonu yerine getirmek için güven ve özerklik verilen öz değerlendirmenin kavramsallaştırma ve embriyonik inşa aşaması hakkında farkındalık yaratması esas olacaktır. Okullardaki bu tür çalışmalar, eğitim rollerinin saygınlığının artırılmasına ve yükseltilmesine önemli ölçüde katkıda bulunur. Afonso'nun (2010b) belirttiği gibi:

"Öz değerlendirme, kurumsal değerlendirmenin yapılandırıcı bir boyutu olduğundan, (tamamlayıcı) dış değerlendirme biçimleriyle diyalojik ve eleştirel bir şekilde karşı karşıya

gelebilmeli ve bu durumda, önemli ölçüde göreceli özerkliğe sahip ve etik, metodolojik, bilimsel ve pedagojik açıdan geniş ve sağlam yetkinliklere sahip disiplinler arası ekipler tarafından desteklenmelidir" (s.358)

Öz değerlendirme kuruluşların insani, maddi ve finansal kaynaklarının yanı sıra profesyonel performansı ve elde edilen sonuçları kapsayan, "dış değerlendirme baskısını kontrol etmeye" izin veren bir süreçtir (Afonso, N., 2000, s. 214-215). Bu nedenle, okullarda bir öz değerlendirme kültürü, öğrenen, yani "kendilerini nasıl analiz edeceğini ve geleceğe programlayacağını bilen ve öğrenmeyi nasıl teşvik edeceğini bilen" okullar olarak gelişimleri için ilgili ve belirleyici kabul edilir (Clímaco, 2007, s.170).

Simões (2007), ÖD'nin ODD'ye bağımlılığı göz önüne alındığında, okulların başka mantıkları ve başka uygulamaları, farklı bağlamlarda, gönüllü ya da gönülsüz, az ya da çok açık bilişsel desteklerle inşa edilmiş hikayelerin ve anlamların tortuları olduğu için, sonuçların kontrolüyle ilgili belirli bir standartlaştırıcı akımla çelişen bir bağımsızlık ilişkisini savunur" (s. 40).

Öz değerlendirmede süreçlere, benimsenen modellere ve istenen/elde edilen sonuçlara vurgu yapılır. Çalışmalar, okulların kendileri/yerel aktörler tarafından inşa edilen (veya yeniden yapılandırılan) modellere dayalı olarak veya uygulamaya özel modellere (örneğin, Ortak Değerlendirme Çerçevesi) başvuran danışmanlık hizmetlerinin (az çok resmi bir şekilde oluşturulmuş) veya 'Portekiz ortaöğretim okullarının kıyaslanması' projesi (BESP) tarafından sunulan kıyaslamayı destekleme araçlarının kullanılması yoluyla yerel aktörler tarafından geliştirilen UA/AA'nın belirli boyutlarını ele almaktadır (Campos, 2023). Bu bağlamda Tavares (2006), Baptista (2007), Espogueira (2008), Nunes (2008), Ribeiro (2008), Monteiro (2009), Mourão (2009), Curado (2010), Rebordão (2010), Reis (2010), Simões (2010), Andrade (2010), Correia (2011), Cardoso (2011), Correia, J. (2011), Correia, S. (2011), Albuquerque (2012), Almeida (2012), Caetano (2012), Diogo (2012), Dourado (2012), Duque (2012), Rodrigues, R. (2012), Sá (2012), e Rodrigues, M. (2013), Grou (2013), Gonçaves (2013), Rodrigues (2016), Tristão (2016),

Gonçaves (2017), Sampaio (2018), Fernandes (2018), Ferreira (2018). Bu çalışmalarda, değerlendirme süreçlerinde yer alan aktörler arasındaki algılar, katılım ve tartışmalar vurgulanmakta, bu da özerklik (yönetmeliklerde yer almaktadır), hesap verebilirlik ve sonuç olarak sonuçlar (Campos, 2023).

2. Portekiz'de Öz değerlendirme Metodolojisi

Okul öz değerlendirmesi, eğitim alanındaki doktora tezleri arasında son derece yeni bir konudur ve ilki 2010'da sunulmuştur. Eşzamanlı olarak öz değerlendirme ve ODD'ye adanan tezler daha

da yenidir ve ilki 2012'ye kadar uzanır (Melo, 2009). ; Reis, 2010; Castro, 2012; Correia, 2012; Gonçaves, 2013; Silvestre, 2013; Simões, 2010).

ODD, okulların/kümelerin kendi öz değerlendirme modellerini oluşturmaları için iyi bir başlangıç noktası olarak görülmektedir (Fialho, 2009). Kullanılan öz değerlendirme (ÖD) modelleri, belirli bir modeli empoze eden hiçbir düzenleme olmadığı için çeşitlidir. Bu nedenle, Ortak Değerlendirme Çerçevesi (ODÇ), AKYV gibi daha standartlaştırılmış yöntemlerden, piyasada geliştirmekte olan birçok şirkete başvurarak (Reis, 2010), bazı yazarların daha katılımcı ve okul örgütünün özgüllüğüyle daha uyumlu olduğunu düşündüğü modellere kadar uzanmaktadır (Afonso, A.J. 2010; Simões, 2010, 2020; Tristão, 2016, 2020).

OÖD modellerinin tipikleştirilmesi, 2009'dan itibaren yayınlanan en son makalelerde daha fazla yer alma eğilimindedir. Dolayısıyla kapalı modeller ve açık modeller hakkında konuşabiliriz. Kapalı modeller yapılandırılmış ve okula ithal edilmiş olarak görülür: ODÇ Modeli, QUALIS Modeli (ODÇ'nin bir uyarlaması olarak sunulur). Stufflebeam ve Shinkfield (1995) tarafından önerilen ve şunları kapsayan CIPP Modeli - Bağlam, Girdi, Süreç ve Ürün (Bağlam, Girdi, Süreç ve Ürün) de belirtilmiştir: Bağlam, Girdiler, Süreç ve Ürün (Goncalves, 2015). Açık modeller, yapılandırılmamış kabul edilen ve eğitim aktörleri tarafından oluşturulan modellerdir.

Farklı referanslardan kaynaklanan bu modeller, muhtemelen birbiriyle uyumsuz, birkaç aktörü içeren bir bilgi çeşitliliğinin inşasına işaret etmektedir. Öz değerlendirme modellerinin aktarımı, bazı okulların bir meşruiyet unsuru edinmesine de olanak tanır (Gonçaves, 2015). Tristão (2020), kısmen özel sektörün Ortak Değerlendirme Çerçevesi'ni (ODÇ) benimseme baskısı nedeniyle değerlendirme modellerinin standartlaştırılmasına yönelik eğilime işaret ederken Reis (2010), öz değerlendirme için Avrupa Kalite Yönetimi Vakfı (AKYV) modeline dayalı bir model kullanarak dış yardım kullanan bir okulda bir vaka çalışması gerçekleştirmiştir. Yazar, okulu öğrenen bir organizasyon olarak kavramsallaştıran organizasyon teorilerine dayanıyordu. Vardığı sonuçlar, öz değerlendirme mekanizmaları geliştirmede, KYV ve ODÇ modellerini okullar için faydalı olarak belirlemede ilgili bir dayanak olarak danışmanın olduğuna işaret etmektedir.

Bir başka anlamda Simões (2010), doktora tezinde, bürokratik ve teknokratik dış baskılar karşısında ortaya çıkan, pratiklerin gerçek bir çağrışım stratejisi olarak öz değerlendirme yaklaşımını savunmaktadır. Öz değerlendirmenin okullar tarafından daha az konformist ve daha özgürleştirici bir şekilde benimsenmesini teşvik etmenin önemini pekiştiriyor. Özgürleşme ilkesine bağlı olan yazar, güçlü bir öz değerlendirme bileşeniyle birlikte iç değerlendirmenin, öğrenmenin, kolektif ve özerk yönetişimin, dolayısıyla özerklik inşa etmenin bir aracı olabileceği yolları ortaya çıkarmaya çalışmıştır.

Melo (2009), okulların kendi kendini değerlendirmesi için bir değerlendirme matrisi önermektedir. Correia (2011), okulun artan özerklik, 'sürekli değişim içindeki bir dünya' ve öğrencilerin eğitim başarıları taleplerine yanıt vermesine yardımcı olma potansiyelini anlamak için 'eleştirel arkadaşı' rolüne, yani dış öğrenme değerlendirmesi bağlamında değer vermektedir. Okulun kendisini değerlendirme öznesi olarak kabul ettiğini, yani aktörlerini örgütün kolektif anlam arayışına dahil ettiğini savunur" (s.v). Bu çalışmanın sonuçları, yazarın kontrol ve düzenleme mantığı olarak adlandırdığı şey arasında bir gerilime işaret ediyor ve potansiyelin bu gerilimi yönetme yeteneğinde yattığını ekliyor.

Castro (2012) eğitimde kalite kavramını incelemekte ve günlük yaşamın hem iç hem de dış değerlendirmesinin çok az önemli etkisi olduğunu ve "okulların kurumsal değerlendirme prosedürlerinde harcanan tüm çabanın, okulların kamusal imajını meşrulaştıran ve yöneten bir ritüele uymaya dönüştüğü ve etkili gelişimlerini ikincil bir düzeye indirdiği" fikrini ortaya koymaktadır(Castro, 2012, s. 1).

2.1. Veri toplama Araçları / Veri Kaynakları

Genel olarak toplanan verilerin türü, dış değerlendirme ekibi tarafından analiz edilecek olanlara benzer. Daha önce bahsedildiği gibi, YT'de yürürlükte olan yönetmelikler, okullar tarafından farklı öz değerlendirme modelleri sunmaktadır. Bununla birlikte, okullar tarafından toplanan verilerin türünü etkileyen okulun farklı boyutları hakkında bilgi içeren (nicel ve nitel, akademik sonuçlara atıfta bulunan veriler ve eğitim camiasındaki çeşitli aktörlere anketlerin uygulanmasını sağlayan) dış değerlendirme için tek bir referans vardır.

2.1.1. Ne Tür Veriler Toplanır?

Öz değerlendirme için tek bir model olmamasına rağmen, yasa dikkate alınması gereken birkaç hususu belirtmektedir:

- Eğitim projesinin uygulama derecesi ve özellikleri dikkate alınarak öğretme ve öğrenmenin nasıl hazırlandığı ve uygulandığı;
- Etkileşime, sosyal bütünleşmeye, öğrenmeye ve çocukların, öğrencilerin kişiliğinin bütüncül gelişimine elverişli okul deneyiminin duygusal ve duygusal koşullarını oluşturabilen iklimler ile eğitim ortamları sağlayan faaliyetlerin uygulama düzeyi;
- Bir proje ve eylem planı olarak okul yönetimi ve eğitim rehberliği yapıları, idari işleyiş, kaynak yönetimi ve eğitim eyleminin doğal vizyonu dahil olmak üzere okul idaresi ile yönetim organlarının performansı;

d) Özellikle yürürlükteki öğrenme değerlendirme sistemlerinde, okula devamı ve öğrenci öğrenme çıktılarını teşvik etme becerisi aracılığıyla değerlendirilen okul başarısı;

e) Eğitim topluluğu üyeleri arasında işbirliği kültürü uygulaması

(Kanun no.31/2002, 20 Aralık, madde 6)

2.1.2. Veriler Nasıl Toplanıyor (Ölçek, Anket, Web Tabanlı Anket, Dijital Veya Kâğıt Kalem vb.)?

Öz değerlendirme süreçlerinde, genellikle aşağıdaki amaçlarla nicel ve nitel verilerin toplandığı bir organizasyonel teşhis uygulaması vardır: i) bağlamı tanımlama, ii) okulun projelerini analiz etmek: eğitim projesi, yıllık faaliyet planı, iyileştirme planı, ortaklık projeleri, yenilik planı, vb. (Belge analizi), iii) güçlü ve zayıf yönleri belirleme (SWOT analizi); iv) akademik sonuçların analizi (notlarla puanlar); v) sınıf gözlemi; vi) tüm paydaşları (öğretmenler, öğrenciler, veliler, belediyeler, ortaklar, öğretim dışı personel, vb.) içeren grup tartışması ve derinlemesine düşünme.

Ayrıca dış değerlendirmede öngörülen verilerin toplanmasına ek olarak, okulların devam eden projeler hakkında belirli bilgiler toplama ve farklı eğitim aktörlerine memnuniyet anketleri uygulama yönünde artan bir eğilim vardır. Okulun yönetim organları olan Pedagoji Konseyi ve Genel Konsey tarafından anketlerin ve diğer göstergelerin sonuçlarının duyurulması ve tartışılması için oturum raporları da vardır.

2.1.3. Neyi Ölçüyorlar?

Bu nedenle, genellikle aşağıdaki hususlara odaklanan okullar tarafından farklı veriler toplanır:

- Akademik sonuçlar (yıllık başarı oranları, konu vb.; başarı oranları ile devamsızlık oranları arasındaki ilişki, başarı oranları ve disiplinsizlik, başarı oranları ve projelere katılım vb.).
- Sosyal sonuçlar (işbirliği, sivil tutumlar, başkalarına saygı, vb.)
- Sınıf süreçleri (öğrenme kalitesi, değerlendirme kriterlerinin netliği, öğrenci öğrenimine ayrılan zaman, güçlük çeken öğrenciler için destek, vb.)
- Okul süreçleri (farklı sektörlerden memnuniyet, zorluklarla ilgili danışma, istenen değişiklikler, kaliteli ilişkiler, herkes tarafından kabul edilen açık kurallar, demokratik süreçler vb.)
- Okul ortamı: aileler ve toplumla ilişkiler, ebeveynlere geri bildirim, herkese eşit davranılıp davranılmadığı vb.(Simões, 2013; Rebordão, 2010; Campos, 2023)

2.1.4. Okul, Öz değerlendirme/Değerlendirme Sürecinde İkincil Veri Kaynakları (Yani Ulusal Veriler, İlçe Düzeyindeki Veriler vb.) Kullanıyor mu?

Sonuçlara gelince, öz değerlendirme sürecinin referans çerçevesinin iki yönü vardır: iç ve dış. Dahili olarak, toplanan verilerin analizinde referans olarak şunlar alınacaktır: a) okul kümesinin eğitim projesinde ve özerklik sözleşmesinde belirlenen hedefler; b) son birkaç yılda toplanan verilerin gelişimi. Harici olarak, veri analizi, özellikle okul sonuçları, referans olarak alınacaktır: a) ulusal düzeyde öğrencilerin okul sonuçları, mümkün olduğunda öğrencilerimizin sosyoekonomik düzeyine göre hem iç sınıflandırmalar hem de dış değerlendirmelerin sonuçları açısından bağlamsallaştırılmış olarak; b) son birkaç yılda toplanan verilerin gelişimi; c) Belediye ve komşu belediyelerin Okul Ağı ve eğitim fırsatları.

2.2. Değişkenler (Herhangi Bir Kriter/Gösterge/Alan/Kavram vb.)

2.2.1. Öz değerlendirme Aracındaki Soruların Niteliği Nedir?

2.3. Katılımcılar

2.3.1. Veriler Kimlerden Toplanıyor (Paydaşlar, Veliler, Öğrenciler, Öğretmenler vb.)?

Katılım ilkesi konusunda görüş birliği vardır. OÖD geniş katılımlı bir süreç olmalıdır (ve eğilimindedir) (Gonçalves, 2015). Bir eğitim topluluğu olarak okul, sonunda farklı ilgi alanlarına sahip ortaklardan oluşur. Öğretmenler okul hakkında bilgi veren ve bilgi üreten tek kişi olmamalı, eğitim camiasının diğer unsurlarının da katılmasına izin verilmelidir (Marques, 2003).

2.4. Veri Analizi Süreci

2.4.1. Verileri Kim Analiz Ediyor?

Birçok okulda, veriler okul aktörlerinin kendileri tarafından analiz edilir. Diğer durumlarda, okullar, okul ahlakına uyarlanmış bir şekilde veri toplayan ve işleyen şirketlere başvurur. Ayrıca ÖD ekibi, çeşitli eğitim döngüleri ve düzeyleri, ebeveynler, öğrenciler ve öğretim dışı personel de dahil olmak üzere yeterince temsili olma avantajına sahip olur ve böylece temsil edildiklerini hissederler. (Campos, 2023).

2.4.2. Öz Değerlendirme Ne Sıklıkta Ve Hangi Ayda Yapılıyor?

Yıl boyunca. Öz değerlendirme okul yaşamına ne kadar entegre olursa, okulun bundan o kadar çok yararlanacağı düşünülmektedir. Öz değerlendirme ekipleri tarafından düzenli olarak bilgi sunumunun iki amacı vardır: eylemlerini meşrulaştırmak ve bilgiyi eğitim camiasında dolaşıma sokmak. Her değerlendirme döngüsünün sonunda ÖD ekibi, Pedagoji Konseyi'nin karar almasına izin veren bir rapor hazırlar. Bu karar, (yeni) iyileştirme önlemlerinin uygulanması ve/veya önceki

döngüde yürürlükte olanların sürdürülmesi ve yeniden yapılandırılmasıyla sonuçlanır (Campos, 2023).

3. Öz değerlendirme Sonuçlarının Raporlanması

3.1. Sonuçları Kim Rapor Ediyor? Nasıl Rapor Edilir? Sonuçlar Kiminle Paylaşıyor, Paylaşılıyorsa Yok Mu?

Sonuçlar dahili olarak açıklanır ve okulun farklı yönetim organları ve topluluğu tarafından tartışılır. Dış değerlendirmede, OÖD raporu okul yönetimi tarafından IGEC'e gönderilir ve dış değerlendiricilerle bir panel görüşmesinde OÖD ekibi ile tartışılır. Katılım ilkesi konusunda görüş birliği vardır. OÖD geniş katılımlı bir süreç olmalıdır (ve eğilimindedir) (Gonçalves, 2015). Bir eğitim topluluğu olarak okul, sonunda farklı ilgi alanlarına sahip ortaklardan oluşur. Öğretmenler okul hakkında bilgi veren ve bilgi üreten tek kişi olmamalı, eğitim camiasının diğer unsurlarının da katılmasına izin verilmelidir (Marques, 2003).

3.2. Öz Değerlendirme Analizinin Amacı Belirtilmiş mi?, Hangi Amaçla Kullanılıyor? (örneğin, öğrencilerin başarısını artırmak, öğretmenlerin mesleki gelişimi vb.)

OÖD'nin amaçlarına, ne için olduklarına, neleri yapmasına veya geliştirmesine izin verdiğine yapılan atıflar, farklı okul yönetimi işlevleriyle ilişkilendirilmiştir. Analiz edilen metinlerde tanımlanan bu işlevler arasında, OÖD'nin bir değişim tetikleyicisi ve okul gelişimini destekleyici olarak önemine atıfta bulunan, değişimi/gelişimi teşvik etmeye yönelik göndermelerin baskınlığı vardır. OÖD'nin bilgi üretmeye yardımcı olduğu, bilgi sistemlerinin uygulanması yoluyla okulu tanımaya izin veren bir araç olduğu ve OÖD'nin okulların kalitesini izlemeyi ve garanti etmeyi mümkün kılan bir araç olduğu yaygın olarak dile getirilmektedir (Gonçalves, 2015).

Ayrıca ODD ile ilişkilendirilen ve zaman içinde homojen bir dağılım gösteren bir işlev de, “büyüyen özerkliğin doğasında bulunan daha büyük sorumluluktan kaynaklanan hesap verebilirlik (...)” anlamına gelen hesap verebilirlik işlevidir (Alves & Correia, 2006, s. 152). Karar vermeyi desteklemenin rolü, okul düzeyinde karar vermeyi kolaylaştıran bir unsur olarak OÖD'ye yapılan atıflarda da tanımlanmıştır - “Kalite XXI'ye bağlıyız, ilgili kararları almak için öz düzenleme mekanizmalarının öneminin farkındayız (...)” (Póvoa, 2001, s. 54).

OÖD, eğitim yönetiminin kendisi tarafından değerlendirilir. Araştırmalar bu işlevlere işaret etmekte, özellikle dış değerlendiricilere (müfettişler) göre OÖD'nin okulun gelişimi için kullanabileceği bir araç olduğunu, okulun yürüttüğü çalışmaları dış dünyaya ilettiği bir hesap verebilirlik aracı olmasının yanı sıra karar verme ve okulun gelişimini izleme konusunda bilgi sağladığını

göstermektedir. Ona göre, OÖD süreciyle ilgili farkındalık, okul topluluğu tarafından takdir ve kamu yetkilileri tarafından tanınma gibi bazı yönler değer verilmelidir (Rodrigues, 2016)

Örgütsel öğrenmeyi teşvik etme işlevi de, OÖD'nin yansıtıcı uygulamaları içeren örgütsel öğrenmeyi teşvik etmenin bir yolu olarak görülmesiyle tanımlanmıştır.

3.3. Okulunuzun Etkililiğini Artırmak İçin Öz Değerlendirme Sonuçlarını Nasıl Kullanıyorsunuz?

OÖD'nin planlama, organizasyon ve mesleki uygulamalar üzerinde etkileri olması beklenmektedir. Sorunları teşhis etmeyi mümkün kılmanın yanı sıra, iyileştirme alanları için nesnel ve hedeflenen kılavuzların tanımlanmasına da izin vermelidir. En iyi örnekler, OÖD'nin iyileştirme planları ve stratejik eylem planları ile eklenmesine, ilerleme ve iyileştirmelerin görülmesine izin veren bir birleşmeye dayanmaktadır (Costa ve diğerleri, 2019). Araştırmalar, karar vermenin, değerlendirmenin izin verdiği ve okul yönetim organlarının sonuçlara göre hareket etmeleri için bilgi sağlayabilen geri bildirimle ilişkili olduğunu göstermektedir (Rodrigues, 2016). ODD'den sonra okulda yaşananlara gelince, sonuçların okullar içinde tartışılmasını tetiklediği tartışılmaz kabul edildi. Gelecekte, ODD'nin okullar üzerindeki etkilerini, OÖD süreçlerine yansımaları ile güçlendirebileceğine inanılan iyileştirme planlarının rolü etrafında beklentilerin yaratılmasının vurgulanması önemlidir.

Rodrigues (2016), bir öz değerlendirme politikasının oluşturulmasında temel unsurlar olan yönleri tanımlamıştır: yararlılık ("yalnızca sormak için sorarsanız, bilmek için bilmek yararlı değilse ve daha sonra bir faydası yoksa, kullanın" (s. 2)); etkililik ("karar alma süreçleriyle bağlantılı olmalı ve bir sonuçla sonuçlanmalı; bir öz değerlendirme tutarlıysa, pek çok bilgi birikiyor, ancak bazen bu verilere değer verilmiyor"(aynı yazar/kaynak)); sistematiklik ("öz değerlendirme üzerine bazı düzenli çalışmalar yapılmalı" (aynı yazar/kaynak)), sürdürülebilirlik ("sürdürülebilir bir süreç olmalı, (...) öz değerlendirme uygulamaları geliştirmek için gerekli kaynaklar tahsis edilmelidir" (aynı yazar/kaynak)) ve vizyon ("öz değerlendirmenin acil bir şey olmaması için bir vizyon olmalı" (s. 2)).

3.4. Öz Değerlendirme Sonuçlarını Kullanarak Ulaşılabilecek Öncelikleri ve Hedefleri Nasıl Buluyorsunuz?

Okulların öz değerlendirmesi, çok sayıda etkileşim ve eylemi içeren ve okulların gelişimi için son derece önemli olan, okul ve eğitim camiasından aktörler tarafından düzenlenen bir kamu eylemi aracı olarak görülmektedir (Afonso & Costa, 2009; 2011).). ODD'nin 1. döngüsünde, iyileştirme planlarının uygulanmasına, izlenmesine ve esas olarak öğretmen eğitimi ihtiyaçlarına daha az

önem verilmiştir. 3. döngüden önce vurgulanan başka bir sorun, okulların sınıfları gözlemlemeye yatırım yapmaması, öğretmenlerin işlevlerinin ve öğretme biçimlerinin sorgulanabileceği korkusuyla ilgili bir boşluktu. (Rodrigues, 2016). OÖD sonuçlarını iyileştirmek için değerlendirme süreçlerinin meta-değerlendirmesini yapmak önemlidir. Ayrıca Guerreiro (2015), kalıcı öz değerlendirme geliştiren okulları belirleyerek, okul öz değerlendirme uygulamalarının sürdürülebilirliğini anlamak için çoklu bir vaka çalışması sunmuştur. Öz değerlendirmenin dayanıklılığı, dayanıklılık profillerinin oluşturulmasına izin verdi. Bunlar, okulların kurumsal öz değerlendirmesi için sürdürülebilirlik faktörlerini, yani öz değerlendirmenin kurumsallaşmasını, faydacı anlayışını ve okul yönetiminin yetkisiyle konsensüs veya zamansal uyumu öne çıkaran eylemler ve stratejileri içerir.

4. Bağlam İçinde Öz Değerlendirme

4.1. Okulun Öz değerlendirmesi Dış Değerlendirme İle Uyumlu Mu? Evet ise, Nasıl?

Evet. Tristão (2016), doktora tezinde, öz değerlendirme faaliyetinin, okulların dış değerlendirmesinin mevzuatta yer aldığı, hesap verebilirliğe hizmet ettiği ve kendini tanımayı teşvik ettiği andan itibaren yoğunlaştığı sonucuna varır. Ayrıca yıllar içinde değişen ve bazen aynı okul kümesinde aynı anda ortaya çıkan, uygulanan çok sayıda cihaza da değinmektedir. İç değerlendirme ve dış değerlendirme arasındaki eklemlenmenin nasıl gerçekleştiğine ilişkin olarak, iki değerlendirme türü arasındaki arabuluculuğun dinleme, sorgulama ve sorgulama yoluyla yapıldığı sonucuna varmak mümkün olmuştur; yani iç değerlendirmenin sahip olduklarını 'dinlemek', başka bir deyişle bu bilgileri okulu sorgulamak ve iç değerlendirmenin tutarlılığını sorgulamak için kullanmak gerekmektedir (Rodrigues, 2016).

4.2. Mevcut Okul Öz değerlendirme Modelindeki Güçlü Ve Zayıf Yönler Nelerdir?

OÖD politikaları, bir dizi koşul gerektiren iyileştirme ve eğitimsel değişim süreçlerinde belirleyici bir faktördür. Bu dış çerçeve olmadığında süreç, okullar ve öğretmenler için daha zor hale gelmektedir (Fialho, 2009). Daimi Uluslararası Müfettişler Konferansı (SICI) tarafından geliştirilen Etkili Okul Öz Değerlendirmesi (EOÖD) Projesinin sonucu, bunların aşağıdakilerin olduğu ülkelerde daha tutarlı olduğunu ortaya koymaktadır: i) karşılaştırma veya kıyaslama için mevcut istatistiksel bilgiler, ii) performans ölçütleri olarak tanımlanan kalite standartları, iii) öz değerlendirme metodolojilerinde eğitim, iv) okulların dış değerlendirmesi, v) prosedürler ve yaklaşımlar için parametreleri belirleyen net bir yasal çerçeve (Clímaco, 2005).

Öz değerlendirme raporu, görüşme panellerinde katılımcıları sorgulamak için başlangıç noktasını oluşturan tüm sürecin merkezinde yer alır. Ayrıca ÖD ile iyileştirme eylemi arasındaki tutarlılık ve eklemlenme derecesini görmenizi sağlar.

ODD ile ilgili sorunlar var. Sorunlardan biri, zamanın kötü kullanılmasının yanı sıra, okul gerçekliğinin etkili ve kârlı bir ihtiyaç teşhisinin olmamasıdır. Verileri yorumlamanın zorluğu ve okulların değerli olmayan çok fazla bilgi biriktirmesi tehlikesi. Bazen “veri analizinin sonuna gelip “hadi müdüre tavsiye edelim...” diyememe hali vardır (Rodrigues, 2016).

Diğer bir sorun ise sonuçların eğitim camiasına yaygınlaştırılmamasıdır. Ayrıca Silvestre (2013), dış değerlendirme ile öz değerlendirme arasındaki yakın ilişkiye atıfta bulunur ve analiz edilen bazı okullarda örgütsel bir öğrenme duruşu tanımlar. Yazar, aktörlerin değerlendirme becerileri edinmeleri, sonuçların ve sunulan hizmetin iyileştirilmesine katkıda bulunan hususları nasıl belirleyeceklerini bilmeleri gerektiğini göz önünde bulundurarak uygulamaların değiştirilmesinde hala bir miktar yavaşlık olduğu sonucuna varmakta ve öz değerlendirme süreçlerinde okullar için destek mekanizmaları oluşturulması gerektiğine işaret etmektedir. Ayrıca Gonçalves (2013), okullar tarafından kullanılan “sistemik, yansıtılmış, katılımlı” (s. iv) olmayan ve gelişim süreçlerine etkisi olmayan bazı öz değerlendirme araçlarından bahsetmektedir.

Özetlemek gerekirse, bir yandan OÖD'nin gelişiminin önündeki engeller ve karşılaştığı sorunlarla ilgili, diğer yandan var olmayan ve geliştirilmesi gereken bir şeye saygı duyma ile ilgili çeşitli zorluklara işaret edilmektedir. Üç ayrı gruba ayrıldılar:

- Teknik: OÖD tekniklerini geliştirme ve kullanmadaki zorluklar. ÖD için okulda mevcut olan beceri ile ilgi kıtlığı ve eğitim ihtiyacı (Benavente, 1990). Yetersiz insan veya maddi kaynakların yanı sıra zaman eksikliğine atıfta bulunan kaynaklar açısından da zorluklardan bahsedilmektedir (Margalha ve ark. 2012). Ayrıca, OÖD'nin karmaşıklığından dolayı, görevin doğasında var olan zorluklar, bilgilerin toplanması ve analizine (aynı yazar/kaynak) atıfta bulunularak belirtilir.
- Politik: OÖD'den önceki aktörlerin anlamları ve değerleri ile ilgili. Bu noktada eğitim camiasının katılımı ile ilgili yönere atıfta bulunarak, katılım açısından zorluklara çok atıfta bulunulmakta ve zaman içinde homojen bir şekilde dağılmaktadır. Ayrıca mikropolitika düzeninin zorlukları, okul içindeki çatışmaları yönetmenin zorluğu ve çıkar çatışmaları da OÖD'nin gelişmesine engel olarak görülmektedir (Gonçalves, 2015).
- Kültürel: eğitim camiasında OÖD için motivasyon eksikliğine, kurumsal uygulamaların değerlendirilmesi ve korunmasına ilişkin korku ve endişelere atıfta bulunarak okulların özneler arası iklimiyle ilgili (Afonso & Costa, 2011; Campos, 2022; Fialho, 2009; Gois, 1997).

4.3. Herhangi Bir Öneri ve/veya İyileştirme Notu Var Mı?

Teknik nitelikteki hususlara ek olarak, değerlendirmelerin ve öz değerlendirmelerin karşılaştığı diğer zorluklar - etik sorunlar vardır. Bunlar süreç şeffaflığını, demokratik katılımı, değerlendiricinin bağımsızlığını ve adaletini içerir. Buna karşılık, sonuçların yayılması, etik nitelikteki diğer soruları gün ışığına çıkarır çünkü okulun kalitesine ilişkin verilerin yayınlanması, bundan kaynaklanabileceği için sorgulanabilir olabilmektedir. Okulları düşük performanslarıyla (isim ve utanç) etiketlemek olumsuz bir etkiye sahip olabilir (Guerreiro, 2015, 2020).

Ayrıca sürecin güvenilirliğini sağlamak çok önemlidir. Bu amaçla, okulların eleştirel dostlardan ve uzmanlardan destek alması, bu alandaki eğitimlere katılması değerlidir ve sürecin güvenilirliğine yapılan yatırım, Eğitim Müfettişliği'nin bir eylemi sonucunda ODD ekibinin eğitildiği bir okulda olduğu gibi, bizzat eğitim idaresinin müdahalesinin desteklenmesiyle sonuçlanabilir (Campos, 2023).

Correia (2016), değerlendirme süreçleri etrafındaki kurumsal eylemin, kurumsal çevrelerinin baskılarını ve beklentilerini yönetmek için bireysel ve kurumsal çıkarları ve hedefleri karşılamaya izin veren çözümlerin seçildiği aktörlerin oyununu yansıttığı düşünüldüğünde, dış değerlendirme ile kurumsal öz değerlendirme süreçleri arasındaki diyalogun her zaman kolay olmadığını belirtmektedir.

Kaynakça

1 -Doktora Tezleri

1. Castro, H. (2012). *Avaliação das escolas: entre o ritual de legitimação e o gerenciamento da imagem: um estudo de caso múltiplo*, Tese de Doutorado em Ciências da Educação, Universidade Católica Portuguesa, Faculdade de Psicologia e de Ciências da Educação, Lisboa.
2. Correia, S. (2012). *Dispositivo de Autoavaliação de Escola: entre a lógica do controlo e a lógica da regulação*. Tese de Doutorado em Ciências da Educação Especialidade de Desenvolvimento Curricular, Universidade do Minho, Instituto de Educação, Braga.
3. Gonçalves, R. (2013). *A construção e utilização de um sistema de autoavaliação em duas escolas secundárias*. Tese de Doutorado em Educação na Área de Avaliação em Educação, Universidade de Lisboa, Instituto de Educação, Lisboa.
4. Melo, R. (2009). *Autoavaliação e regulação nas escolas – O projeto QUALIS de autoavaliação das escolas e unidades orgânicas da Região Autónoma dos Açores*. Tese de Doutorado em Ciências da Educação, Universidade Católica Portuguesa, Faculdade de Psicologia e de Ciências da Educação, Lisboa.
5. Reis, M. (2010). *Papel da Assessoria na Autoavaliação das Escolas*. Dissertação de Doutorado em Ciências da Educação, Universidade de Aveiro, Departamento de Educação, Aveiro.
6. Silvestre, M. (2013). *Avaliação das Escolas. Avaliação nas Escolas*. Tese de Doutorado em Ciências da Educação, Universidade de Évora, Escola de Ciências Sociais, Évora.
7. Simões, G. (2010). *Autoavaliação da Escola: Regulação de Conformidade e Regulação de Emancipação*. Tese de Doutorado em Educação na Área de Administração e Política Educacional, Universidade de Lisboa, Instituto de Educação, Lisboa.
8. Doutorado em Educação, na especialidade de Administração e Política Educacional. Maria Dulce Campos Nisa Pereira, *Avaliação Externa de Escolas: Um Instrumento de Regulação Baseado no Conhecimento*
9. Sousa, A. d. B. P. (2014). *Construções da autoavaliação de escolas. Discursos e sentidos*. (Doutoramento), Universidade do Porto, Porto.

2 – Master Çalışmaları

1. Albuquerque, P. (2012). *A autorregulação a partir dos resultados da avaliação interna e externa de uma organização escolar* [Dissertação de Mestrado, Universidade de Coimbra].
2. Almeida, A. (2012). *Dinâmicas de avaliação na escola: um dispositivo de monitorização do projecto educativo e do plano anual de actividades* [Dissertação de Mestrado, Universidade de Lisboa].
3. Andrade, M.I. (2011). *Auto-avaliação: um dispositivo de conhecimento ao serviço da melhoria da escola: a participação dos actores-chave da comunidade educativa* [Dissertação de Mestrado, Universidade de Lisboa].
4. Baptista, M. (2007). *A auto-avaliação: estratégia de organização escolar: rumo a uma identidade: estudo num agrupamento de escolas do Concelho de Sintra* [Dissertação de Mestrado, Universidade Aberta].
5. Barata, L. (2018). *Autoavaliação de escola e a construção da mudança: reflexão sobre o papel da equipa de autoavaliação no processo de melhoria e de autorregulação de um agrupamento de escolas* [Dissertação de Mestrado, Universidade Católica Portuguesa]. Repositório da UCP: <http://hdl.handle.net/10400.14/27289>
6. Blanco, S. (2014). *Gestão Escolar e dinâmicas de avaliação externa num agrupamento de escolas* [Dissertação de Mestrado, Universidade de Lisboa].
7. Braz, C. (2022). *Observando o novo modelo de avaliação do terceiro ciclo de avaliação externa das escolas - O que mudou?* [Dissertação de Mestrado, Universidade de Lisboa].
8. Caetano, R. (2012). *Auto-avaliação numa escola da Beira Interior a partir de um olhar sociológico: Um estudo de caso exploratório* [Dissertação de Mestrado, Universidade de Lisboa].
9. Campos, M. (2008). *Importância da Supervisão e da Inspeção no Âmbito do Projecto EAAE* [Dissertação de Mestrado, Universidade de Aveiro].
10. Cardoso, S. (2011). *A avaliação da Qualidade em Agrupamentos de Escolas – Aplicação do modelo CAF* [Dissertação de Mestrado, Universidade de Coimbra].
11. Castro, S. (2020). *Avaliação Externa de Escolas e Processos de Inclusão - O caso de um Agrupamento de Escolas da região de Aveiro* [Dissertação de Mestrado, Universidade de Coimbra].
12. Correia, J. (2011). *Avaliar para melhorar a escola: pontos de vista de professores sobre a organização e práticas de ensino* [Dissertação de Mestrado, Universidade de Lisboa].
13. Correia, S. (2006). *Dispositivo de Auto-avaliação de Escola: intenção e acção - Um estudo exploratório nas escolas públicas da região norte de Portugal* [Dissertação de Mestrado, Universidade do Minho].
14. Costa, N. (2013). *Impacto e efeitos da avaliação externa de escolas nas estruturas intermédias de gestão* [Dissertação de Mestrado, Universidade do Minho].

15. Costa, S. (2021). *Avaliação externa: percepções das lideranças de escolas TEIP e não TEIP* [Dissertação de Mestrado, Universidade Aberta].
16. Curado, I. (2019). *Auto-avaliação: um estudo de caso numa escola secundária* [Dissertação de Mestrado, Universidade de Lisboa].
17. Dias, P. (2012). *A avaliação externa de escolas: um contributo para a mudança na organização escolar?* [Dissertação de Mestrado, Universidade Católica Portuguesa].
18. Diogo, A. (2012). *A autorregulação a partir dos resultados da avaliação interna e externa de uma organização escolar* [Dissertação de Mestrado, Universidade de Coimbra].
19. Domingos, C. (2010). *Avaliação externa de um agrupamento de escolas* [Dissertação de Mestrado, Universidade de Aveiro].
20. Dourado, L. (2012). *Impacto da avaliação institucional na prestação do serviço educativo: um estudo de caso* [Dissertação de Mestrado, Universidade do Minho]. RepositóriUM: <https://hdl.handle.net/1822/23715>
21. Duque, O. (2012). *A autoavaliação da escola* [Dissertação de Mestrado, Universidade Católica Portuguesa].
22. Espogueira, M. (2008). *Processos e dispositivos de (auto) avaliação da escola: contributos para a compreensão da avaliação numa atitude reflexiva docente* [Dissertação de Mestrado, Universidade do Porto].
23. Fernandes, C. (2018). *Avaliação institucional: promoção da autonomia ou hiperburocracia?: estudo de caso num agrupamento de escolas* [Dissertação de Mestrado, Universidade do Minho]. RepositóriUM: <https://hdl.handle.net/1822/59094>
24. Ferreira, A. (2016). *A autoavaliação da organização escolar: processo formal ou transformador?* [Dissertação de Mestrado, Universidade de Trás-os-Montes e Alto Douro]. Repositório da UTAD: <http://hdl.handle.net/10348/7201>
25. Ferreira, M. (2018). *Avaliação organizacional: o olhar de diretores escolares e coordenadores da equipa de autoavaliação - um estudo em três escolas* [Dissertação de Mestrado, Universidade de Lisboa - Instituto de Educação]. Repositório da UL: <http://hdl.handle.net/10451/33391>
26. Fonseca, A. (2010). *Escolas, Avaliação Externa, Auto-avaliação e Resultados dos Alunos* [Dissertação de Mestrado, Universidade de Aveiro].
27. Frade, A. (2010). *O impacto da avaliação externa numa escola da Marinha Portuguesa* [Dissertação de Mestrado, Universidade de Lisboa].
28. Freitas, S. (2012). *Avaliação externa de escolas* [Dissertação de Mestrado, Universidade do Minho].
29. Gonçalves, A. (2014). *As representações das equipas de avaliação externa da IGEC na*

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

DIGITAL EFFECTIVE SCHOOL SELF-ASSESSMENT FOR SUSTAINABLE SCHOOL IMPROVEMENT
2022-1-TR01-KA220-SCH-000087735

dimensão relativa à autoavaliação das escolas [Relatório de Estágio de Mestrado,

ANKARA
İL MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ

UNIVERSITÀ
DEGLI STUDI
FIRENZE

U LISBOA | UNIVERSIDADE
DE LISBOA

- Universidade de Lisboa - Instituto de Educação]. Repositório da UL:
<http://hdl.handle.net/10451/16132>
30. Gonçalves, C. (2015). *A produção escrita sobre autoavaliação de escolas em Portugal (1986-2014): contributo para a compreensão da construção discursiva de uma política* [Dissertação de Mestrado, Universidade de Lisboa].
 31. Gonçalves, M. (2009). *Avaliação Externa de Escolas - Quando um Agrupamento Pretende uma Escola de Qualidade* [Dissertação de Mestrado, Universidade de Lisboa].
 32. Grou, M. (2013). *Avaliação, a chave de regulação e de melhoria da escola* [Dissertação de Mestrado, Universidade Lusófona].
 33. Inácio, M. (2013). *A avaliação externa da escola: contributo para a promoção da qualidade institucional: estudo num agrupamento de escolas* [Dissertação de Mestrado, Universidade Aberta].
 34. Lemos, D. (2012). *Avaliação externa das escolas em Portugal e das escolas europeias: uma perspetiva comparativa* [Dissertação de Mestrado, Universidade de Lisboa].
 35. Lopes, G. (2010). *Estudo do impacto da avaliação externa das escolas e intervencionadas pela Inspeção-Geral da Educação, Delegação Regional do Centro, em 2006-2007* [Dissertação de Mestrado, Universidade de Coimbra].
 36. Machado, C. (2014). *Autoavaliação: um processo de melhoria das escolas* [Dissertação de Mestrado, Universidade Católica Portuguesa]. Repositório da UCP:
<http://hdl.handle.net/10400.14/15341>
 37. Maia, I. (2019). *Globalização e políticas de accountability: um estudo exploratório no contexto da Avaliação Externa das Escolas* [Dissertação de Mestrado, Universidade do Minho].
 38. Maia, S. (2021). *O diretor escolar no processo de autoavaliação da escola* [Dissertação de Mestrado, Universidade de Lisboa - Instituto de Educação]. Repositório da UL:
<http://hdl.handle.net/10451/47197>
 39. Marques, A. (2017). *Avaliação Externa de Escolas e Acompanhamento da Ação Educativa: O Programa de Acompanhamento da IGEC* [Dissertação de Mestrado, Universidade de Coimbra].
 40. Marques, H. (2013). *A avaliação externa de escolas no ensino especializado da música: um estudo de caso* [Dissertação de Mestrado, Universidade do Minho].
 41. Martins, J. (2019). *A avaliação externa das escolas : uma política pública sob a visão de diretores escolares* [Dissertação de Mestrado, Universidade de Lisboa].
 42. Martins, M. (2013). *Avaliação externa e autoavaliação: que contributos para a implementação do programa de educação 2015?* [Dissertação de Mestrado, Universidade de Évora]. Repositório da UÉvora: <http://hdl.handle.net/10174/11479>
 43. Melo, N. (2014). *Perceções do impacto e efeitos da avaliação externa de escolas: análise dos contraditórios de 2011-2012* [Dissertação de Mestrado, Universidade de

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

DIGITAL EFFECTIVE SCHOOL SELF-ASSESSMENT FOR SUSTAINABLE SCHOOL IMPROVEMENT
2022-1-TR01-KA220-SCH-000087735

Coimbra].

ANKARA
İL MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ

UNIVERSITÀ
DEGLI STUDI
FIRENZE

U LISBOA | UNIVERSIDADE
DE LISBOA

44. Micaelo, M. (2014). *Autoavaliação e autonomia curricular da escola: um estudo de caso* [Dissertação de Mestrado, Universidade do Minho]. RepositóriUM: <https://hdl.handle.net/1822/30246>
45. Monteiro, J. (2009). *Auto-avaliação de uma Escola Básica 2º e 3º Ciclos: Aplicação do Modelo CAF* [Dissertação de Mestrado, Universidade de Aveiro].
46. Mourão, M. (2009). *A autoavaliação das escolas: o olhar dos actores* [Dissertação de Mestrado, Universidade de Lisboa].
47. Nolasco, M. (2019). *Projeto: adaptar o modelo CAF educação para promover a inovação na organização escolar* [Dissertação de Mestrado, ISCTE - Instituto Universitário de Lisboa]. Repositório do ISCTE: <http://hdl.handle.net/10071/20562>
48. Nunes, E. (2008). *A auto-avaliação da escola: o PAVE como instrumento orientador* [Dissertação de Mestrado, Universidade de Lisboa].
49. Nunes, J. (2012). *O impacto da avaliação externa na escola* [Dissertação de Mestrado, Universidade de Lisboa].
50. Nunes, M. (2016). *Autoavaliação: uma melhoria para as escolas* [Dissertação de Mestrado, Instituto Politécnico de Castelo Branco]. Repositório do IPCB: <http://hdl.handle.net/10400.11/5313>
51. Oliveira, H. (2014). *Rankings e avaliação externa de escolas: que relação?* [Dissertação de Mestrado, Universidade de Coimbra].
52. Oliveira, T. (2014). *Perceções das equipas de avaliação externa em relação às suas práticas de avaliação* [Relatório de Estágio de Mestrado, Universidade de Lisboa - Instituto de Educação]. Repositório da UL: <http://hdl.handle.net/10451/10634>
53. Pinho, P. (2011). *Reflexos da avaliação externa na organização escolar: um estudo num Agrupamento de Escolas do Baixo Alentejo* [Dissertação de Mestrado, Universidade Aberta].
54. Pinto, D. (2010). *O processo de avaliação externa e de acompanhamento das escolas no âmbito da IGE – Construção de um olhar a partir de uma experiência vivida* [Dissertação de Mestrado, Universidade do Porto].
55. Rebordão, I. (2010). *A avaliação das escolas no quadro actual das políticas públicas em educação* [Dissertação de Mestrado, Universidade de Lisboa].
56. Rocha, P. (2012). *Que ruturas e que continuidades: do antigo para o novo ciclo de avaliação externa das escolas* [Relatório de Estágio de Mestrado, Universidade de Lisboa - Instituto de Educação]. Repositório da UL: <http://hdl.handle.net/10451/8225>
57. Rodrigues, A. (2007). *A autoavaliação como estratégia de promoção da autorregulação: um estudo de caso numa escola básica 2,3* [Dissertação de Mestrado, Universidade Católica de Lisboa - Faculdade de Educação e Psicologia].
58. Rodrigues, M. (2013). *O impacto da avaliação externa de escolas na educação pré-escolar pública e seus efeitos na rede privada* [Dissertação de Mestrado, Universidade

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

DIGITAL EFFECTIVE SCHOOL SELF-ASSESSMENT FOR SUSTAINABLE SCHOOL IMPROVEMENT
2022-1-TR01-KA220-SCH-000087735

do Minho].

ANKARA
İL MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ

UNIVERSITÀ
DEGLI STUDI
FIRENZE

U LISBOA | UNIVERSIDADE
DE LISBOA

59. Rodrigues, R. (2012). *Dinâmicas internas na autoavaliação de escola: contributo para um planeamento de melhoria* [Dissertação de Mestrado, Universidade de Lisboa].
60. Rodrigues, R. (2013). *A avaliação de escolas: possibilidades e limites da avaliação externa: um estudo de caso* [Dissertação de Mestrado, Universidade do Porto].
61. Rodrigues, S. (2016). *Inspeção-geral da Educação e Ciência e avaliação das escolas: o caso da autoavaliação de um agrupamento de escolas* [Dissertação de Mestrado, Universidade de Lisboa].
62. Rodrigues, V. (2016). *Inspeção-Geral da Educação e Ciência e avaliação das escolas: o caso da autoavaliação de um agrupamento de escolas. Um olhar a partir de quem avalia e de quem é avaliado* [Dissertação de Mestrado, Universidade de Lisboa - Instituto de Educação]. Repositório da UL: <https://repositorio.ul.pt/handle/10451/23883>
63. Sá, M. (2012). *Autoavaliação na escola: um caminho para a melhoria profissional e organizacional* [Dissertação de Mestrado, Universidade Católica Portuguesa].
64. Santos, A. (2010). *A avaliação externa das escolas em Portugal, na primeira década do século XXI: uma análise focada nos discursos normativos, em referenciais da IGE e nos pareceres do CNE* [Dissertação de Mestrado, Universidade do Porto].
65. Santos, P. (2015). *Supervisão, liderança e trabalho colaborativo nos relatórios de avaliação externa das escolas* [Dissertação de Mestrado, Universidade de Lisboa].
66. Soeiro, S. (2015). *Avaliação interna da escola: o impacto dos planos de melhoria na promoção do sucesso educativo numa escola TEIP* [Dissertação de Mestrado, Universidade do Porto]. Repositório da UP: <https://hdl.handle.net/10216/88802>
67. Sousa, H. (2014). *Auto-avaliação, um processo em construção: percepções e práticas num agrupamento de escolas* [Dissertação de Mestrado, Universidade de Évora]. Repositório da UÉvora: <http://hdl.handle.net/10174/12026>
68. Tavares, M. (2006). *Processos e dispositivos de (auto) avaliação da escola: contributos para a compreensão da avaliação numa atitude reflexiva docente* [Dissertação de Mestrado, Universidade de Aveiro].
69. Tavares, P. (2017). *A importância da autoavaliação na agenda do Diretor escolar. Um caso em análise* [Dissertação de Mestrado, Universidade de Lisboa - Instituto de Educação]. Repositório da UL: <http://hdl.handle.net/10451/29504>
70. Tomé, J. (2009). *Organização, gestão e avaliação das escolas em Portugal* [Dissertação de Mestrado, Universidade de Lisboa].

Ek 3 – Makaleler, Kitaplar ve Bölümler

Makaleler

1. Afonso, A. J. (2009). Políticas educativas e *accountability* em educação: Subsídios para um debate iberoamericano. *Sísifo, Revista de Ciências da Educação*, 9, 57-70.
2. Afonso, A. J. (2001). As escolas em avaliação: avaliabilidade e responsabilização. *Administração Educacional*, 1, 22-25.
3. Afonso, A., Estêvão, C. (1992), A avaliação no contexto organizacional da empresa e da escola – Fragmentos de percursos comparados, in *Revista Portuguesa de Educação*. Braga, Instituto de Educação – Universidade do Minho, pp 81 – 103
4. Afonso, N., & Costa, E. (2012). Les politiques d'évaluation des écoles. Le cas du Portugal. *Recherches sociologiques et anthropologiques*, 43 (2), 53-75. <https://doi.org/10.4000/rsa.789>
5. Alves, M. P. & Correia, S. (2006). Autoavaliação de escola: um meio de inovação e de aprendizagem. *Investigar em Educação*, 5, 151-182.
6. Benavente, A. (1990). Avaliação e Inovação educacional. Notas e Reflexões. *Inovação*, 3(4), 33-46.
7. Carvalho, L. M., & Costa, E. (2017). Avaliação externa das escolas em Portugal: atores, conhecimentos, modos de regulação. *Revista Brasileira de Política e Administração da Educação*, 33 (3), 685-705. <https://doi.org/10.21573/vol33n32017.79302>
8. Carvalho, L. M., & Costa, E., & Afonso, N. (2013). Espaces, acteurs et modalités de l'hybridité politique. Le cas de la construction d'un modèle pour l'évaluation externe des écoles au Portugal dans la première décennie du siècle. Dossier: Éducation et mondialisation. *Spirale – Revue de Recherches en Éducation*, 51, 15-29. <https://doi.org/10.3406/spira.2013.1070>
9. Castro, H. & Alves, J. M. (2013a). Avaliação de escolas: ritual de legitimação e gerenciamento de impressões. *Educação: Temas e Problemas*, 12 e 13, 121-142.
10. Castro, H. & Alves, J. M. (2013b). Avaliação de Escolas: o gerenciamento da imagem ao serviço da legitimação. *Revista Portuguesa de Investigação Educacional*, 13, 49-82.
11. Clímaco, M. C. (1990). A Avaliação e a Renovação das Escolas. Indicadores de desempenho. *Inovação*, 3(4), 109-116.
12. Clímaco, M. C. (1991). Os Indicadores de Desempenho de Escola na Gestão e Avaliação da Qualidade Educativa. *Inovação*, 4(2/3), 87-125.
13. Costa, E., & Almeida, M. (2016). Formação-ação e autoavaliação de escolas: um contributo para o desenvolvimento organizacional e profissional dos professores, *Educação, Sociedade & Culturas*, 47. Número temático: A avaliação das escolas: políticas, perspectivas e práticas. CIIE/FPCE, Porto, p. 73-93. ISSN: 0872-7643 <http://www.fpce.up.pt/ciie/sites/default/files/ESC47Estela.pdf>

14. Fialho, I. (2009). A qualidade de ensino e a Avaliação das Escolas em Portugal: Contributos para a sua história recente. *Educação: Temas e Problemas*, 7, 99-116.
15. Góis, E. (1997). A autoavaliação das políticas da escola. *Inovação*, 10(2/3), 241-258.
16. Gomes, S. & Fialho, I. (2013). Autoavaliação institucional: um instrumento ao serviço da qualidade da educação. *Educação: Temas e Problemas*, 12 e 13, 157-173.
17. Luís, M. & Costa, J. A. (2009). A autoavaliação de escolas em Portugal: um olhar através dos relatórios da IGE. *Revista Portuguesa de Investigação Educacional*, 8, 61-76.
18. Margalha, A., Saias, F. & Cid, M. (2012). Comunicação no processo de autoavaliação: construção de um plano de comunicação num agrupamento de escolas do Alentejo. *Educação: Temas e Problemas*, 11, 85-95.
19. Marques, F. A. (2003). A Construção de um Dispositivo de Autoavaliação como Estratégia de Gestão Organizacional. *Administração Educacional*, 1, 88-101.
20. Mateus, L. & Fialho, I. (2012). A Autoavaliação e o acompanhamento da prática letiva do Alentejo Litoral - um olhar externo. *Educação: Temas e Problemas*, 11, 7-23.
21. Miranda, A. & Mangerico, P. (2012). Avaliação externa e autoavaliação: duas modalidades complementares? *Educação: Temas e Problemas*, 11, 25-43.
22. Palma, J. (2001). O papel das diferentes modalidades de avaliação das escolas na regulação das políticas educativas. *Administração Educacional*, 1, 36-40.
23. Póvoa, M. F. (2001). O papel da avaliação no desenvolvimento da qualidade da escola. *Administração Educacional*, 1, 53-54.
24. Rufino, C. (2007). Avaliação interna das escolas e circulação de políticas públicas num espaço educacional europeu. *Sísifo, Revista de Ciências da Educação*, 4, 29-38.
25. Sá, V. (2018). Avaliação institucional de escolas de Educação Básica em Portugal: políticas, processos e práticas. *Ensaio: Avaliação e Políticas Públicas em Educação*, 26, (100), 801-821.
26. Sá, V. (2009). A (auto) avaliação das escolas: "virtudes" e "efeitos colaterais". *Ensaio: Avaliação e Políticas Públicas em Educação*, 17, 87-108.
27. Simões, G. M. (2007). Autoavaliação das escolas e a regulação da ação pública em educação. *Sísifo, Revista de Ciências da Educação*, 4, 39-48.
28. Soares, M. M., Barreira, C. & Bidarra, M. G. (2012). Impacto e efeitos da avaliação externa no processo de autoavaliação das escolas. *Educação: Temas e Problemas*, 11, 45-68.
29. Terrasêca, M., & Berger, G. (2011). Políticas e Práticas de Avaliação: Algumas reflexões. *Educação, Sociedade & Culturas*, 33, 7-16.
30. Veloso, L., Abrantes, P. & Craveiro, D. (2010). A avaliação externa de escolas como processo social. *Educação Sociedade & Culturas*, 33, 69-88.

Kitaplar ve Bölümler

1. Afonso, A. J. (1998). *Políticas Educativas e Avaliação Educacional. Para uma análise Sociológica da Reforma Educativa em Portugal (1985-1995)*. Braga: Universidade
2. Afonso, N. (2005). Prefácio. Política Educativa, Administração da Educação e Auto-avaliação das Escolas. In J. MacBeath, D. Meuret, M. Schratz & L. B. Jakobsen (Eds.). *A História de Serena. Viajando Rumo a uma Escola Melhor*. Porto: Edições ASA.
3. Afonso, N. (2007). A Avaliação das Escolas no Quadro de uma Política de Mudança da Administração da Educação. Em CNE (ed.). *Avaliação das Escolas – Modelos e Processos* (pp. 223-228). Lisboa: Conselho Nacional de Educação.
4. Afonso, N., & Costa, E. (2011). Avaliação externa das escolas: um instrumento de regulação baseado no conhecimento, (pp. 155-189). In J. Barroso & N. Afonso (Org.). *As políticas educativas em Portugal: mobilização de conhecimento e modos de regulação*. Fundação Manuel Leão. ISBN: 978-989-8151-25-4.
5. Afonso, N., & Costa, E. (2014). Knowledge moves: Regulation and the evaluation of Portuguese schools. In R. Freeman & S. Sturdy (Eds.), *Knowledge in Policy: Embodied, inscribed, enacted. Studies of health and education in Europe* (pp. 43-60). UK: Policy Press. ISBN: 978-1-44730-998-7.
6. Alaíz, V., Góis, E., & Gonçalves, C. (2003). *Auto- Avaliação de Escolas - pensar e praticar*. Lisboa: ASA.
7. Azevedo, J. M. (2007). Estudo sobre “Avaliação das Escolas: Fundamental Modelos e Operacionalizar Processos”. Em CNE (ed.). *Avaliação das Escolas – Modelos e Processos* (pp. 13-99). Lisboa: Conselho Nacional de Educação.
8. Clímaco, M. C. (2005), *Avaliação de Sistemas em Educação*, Lisboa, Universidade Aberta
9. Costa, E., & Almeida, M. (2020) (Coords.). *Autonomia, regulação e autoavaliação da escola*. Lisboa: IE-ULisboa. ISBN 978-989-8753-62-5 (E-Book <https://repositorio.ul.pt/bitstream/10451/46719/1/Autonomia%20e%20autoavaliacao.pdf>)
10. Costa, E., & Almeida, M. (2020). A avaliação no contexto da reconfiguração da ação do Estado. In E. Costa & M. Almeida (coord.). *Autonomia e autoavaliação da escola: análise de processos de regulação* (pp. 16-31). Lisboa: IE-ULisboa. ISBN: 978-989-8753-62-5
11. Gonçalves, C. (2020). Análise da construção discursiva da autoavaliação de escolas em Portugal (1986-2014). In E. Costa & M. Almeida (coord.). *Autonomia e autoavaliação da escola: análise de processos de regulação* (pp. 34-94). Lisboa: IE-ULisboa. ISBN: 978-

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

DIGITAL EFFECTIVE SCHOOL SELF-ASSESSMENT FOR SUSTAINABLE SCHOOL IMPROVEMENT
2022-1-TR01-KA220-SCH-000087735

989-8753-62-5

12. Guerreiro, H. (2020). Para a compreensão da sustentabilidade da autoavaliação das escolas: Um estudo de caso múltiplo em escolas públicas portuguesas. In E. Costa & M. Almeida (coord.). *Autonomia e autoavaliação da escola: análise de processos de regulação* (pp. 109-139). Lisboa: IE-ULisboa. ISBN: 978-989-8753-62-5

ANKARA
İL MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ

UNIVERSITÀ
DEGLI STUDI
FIRENZE

U LISBOA

UNIVERSIDADE
DE LISBOA

13. Lima, J. A. (2008). Em busca da boa escola. Instituições eficazes e sucesso educativo. Vila Nova de Gaia: Fundação Manuel Leão.
14. Lima, L. (2015). A avaliação institucional como instrumento de racionalização e o retorno à escola como organização formal. *Educação e Pesquisa*, 41, 1339-1352.
15. Morgado, J. (2004). *Qualidade em Educação*. Um Desafio para os Professores. Barcarena: Editorial Presença.
16. Ramos, C., C. (2005). Avaliar as Escolas em contextos de Autonomia. Em CNE (ed.). *Avaliação das Escolas – Modelos e Processos* (pp. 193-207). Lisboa: Conselho Nacional de Educação.
17. Simões, G. (2013). *Autoavaliação na Escola. Uma proposta de emancipação (1ed.)*. Coimbra: Lápis de Memórias.
18. Simões, G. (2020). Autoavaliação da escola - Regulação de conformidade e regulação de emancipação. In E. Costa & M. Almeida (coord.). *Autonomia e autoavaliação da escola: análise de processos de regulação* (pp. 65-89). Lisboa: IE-ULisboa. ISBN: 978-989-8753-62-5
19. Tempera, M., & Costa, E. (2017). Planos de melhoria, aprendizagem organizacional e regulação da educação – uma análise de planos de melhoria, In M. Anjos Cohen (Org.), *Supervisão, Liderança e Inclusão* (pp.277-286), Ramada: Edições Pedagogo/ ISBN: 978- 989-8655-77-6. <https://tinyurl.com/3u7ecp3t>
20. Tristão, E. (2020). A autoavaliação como instrumento das políticas de avaliação externadas escolas. In E. Costa & M. Almeida (coord.). *Autonomia e autoavaliação da escola: análise de processos de regulação* (pp. 91-108). Lisboa: IE-ULisboa. ISBN: 978-989- 8753-62-5

4- Maarif Müfettişliği Tarafından Yayınlanan Belgeler ve Raporlar

1. Inspeção-Geral da Educação (2000a). *Avaliação integrada das escolas: Avaliação integrada das escolas. Relatório nacional. Ano letivo 1999-2000*. Lisboa: ME - IGE.
2. Inspeção-Geral da Educação (2000b). *Avaliação integrada das escolas. Síntese dos resultados. Ano letivo 1999-2000*. Lisboa: ME - IGE.
3. Inspeção-Geral da Educação (2002a). *Avaliação integrada das escolas: 1º ciclo do ensino básico – Roteiro*. Lisboa: ME - IGE.
4. Inspeção-Geral da Educação (2002b). *Avaliação integrada das escolas: 2º e 3º ciclos do ensino básico – Roteiro*. Lisboa: ME - IGE.
5. Inspeção-Geral da Educação (2002c). *Avaliação integrada das escolas: ensino secundário – Roteiro*. Lisboa: ME - IGE.
6. Inspeção-Geral da Educação (2002d). *Avaliação integrada das escolas: organização e gestão. Ensino público*. Lisboa: ME - IGE.

7. Inspeção-Geral da Educação (2002e). *Avaliação integrada das escolas: apresentação e procedimentos*. Lisboa: ME - IGE.
8. Inspeção-Geral da Educação (2004). *Atas da 1.ª Convenção da Inspeção-Geral da Educação*. Lisboa: IGE
9. Inspeção-Geral da Educação (2005). *Efetividade da Autoavaliação das Escolas — Roteiro*. Lisboa: ME - IGE.
10. Inspeção-Geral da Educação (2008). *Avaliação externa de escolas - Relatório 2006-2007*. Lisboa: ME - IGE.
11. Inspeção-Geral da Educação (2009a). *Avaliação externa de escolas. Referentes instrumentos de trabalho*. Lisboa: ME - IGE.
12. Inspeção-Geral da Educação (2009b). *Avaliação externa de escolas - Relatório 2007-2008*. Lisboa: ME - IGE.
13. Inspeção-Geral da Educação (2009c). *Efetividade da Autoavaliação das Escolas — 2004-2007 — Relatório*. Lisboa: ME - IGE.
14. Inspeção-Geral da Educação (2010). *Avaliação externa de escolas - Relatório 2008-2009*. Lisboa: ME - IGE.
15. Inspeção-Geral da Educação (2010). *Programa Acompanhamento — Autoavaliação das Escolas. Relatório 2010*. Lisboa: ME - IGE.
16. Inspeção-Geral da Educação (2011a). *Avaliação Externa das Escolas: Avaliar para a Melhoria e a Confiança — 2006-2011* Lisboa: ME - IGE.
17. Inspeção-Geral da Educação (2011b). *Avaliação externa de escolas - Relatório 2009-2010*. Lisboa: ME - IGE.
18. Inspeção-Geral da Educação (2012). *Avaliação Externa das Escolas 2010-2011 — Relatório*. Lisboa: ME - IGE.
19. Inspeção-Geral da Educação (2013). *Avaliação Externa das Escolas 2011-2012 — Relatório*. Lisboa: ME - IGE.
20. Inspeção-Geral da Educação (2014a). *Documentos de enquadramento. Quadro de referência para a avaliação das escolas - 2014-2015*. Lisboa: ME - IGE.
21. Inspeção-Geral da Educação (2014b). *Documentos de enquadramento. Documento de apresentação da escola ou agrupamento - 2014-2015*. Lisboa: ME - IGE.
22. Inspeção-Geral da Educação (2014c). *Documentos de enquadramento. Escala de avaliação - 2014-2015*. Lisboa: ME - IGE.
23. Inspeção-Geral da Educação (2014d). *Documentos de enquadramento. Metodologia -2014-2015*. Lisboa: ME - IGE.

24. Inspeção-Geral da Educação (2014e). *Documentos de enquadramento. Agenda de trabalho - Escola Secundária (3.º Ciclo do Ensino Básico e Ensino Secundário) - 2014-2015*. Lisboa: ME - IGE.
25. Inspeção-Geral da Educação (2014f). *Documentos de enquadramento. Agenda de trabalho - Agrupamento de Escolas (Educação Pré-Escolar e Ensino Básico / EducaçãoPré-Escolar, Ensino Básico e Ensino Secundário) - 2014-2015*. Lisboa: ME - IGE.
26. Inspeção-Geral da Educação (2014g). *Documentos de enquadramento. Agenda de trabalho - Agrupamento de Escolas com uma Escola Básica para além da Escola-Sede- 2014-2015*. Lisboa: ME - IGE.
27. Inspeção-Geral da Educação (2014h). *Documentos de enquadramento. Agenda de trabalho - Agrupamento de Escolas com 2 ou mais Escolas Básicas para além da Escola-Sede - 2014-2015*. Lisboa: ME - IGE.
28. Inspeção-Geral da Educação (2014i). *Documentos de enquadramento. Plano de melhoria da escola - 2014-2015*. Lisboa: ME - IGE.
29. Ministério da Educação (2006). *Relatório final da atividade do Grupo de Trabalho para a Avaliação das Escolas*. Lisboa: ME.
30. Ministério da Educação (2011). *Propostas para um novo ciclo de avaliação externa de escolas. Relatório final do Grupo de Trabalho para a Avaliação Externa das Escolas*. Lisboa: ME.
31. SICI (2007a). *Autoavaliação das escolas em treze países ou regiões da europa. Projeto ESSE*. Lisboa: ME - IGE.
32. SICI (2007b). *Eficácia da autoavaliação nas escolas: exploração dos principais pontos relacionados com o papel e as funções de inspeção. Projeto ESSE*. Lisboa: ME - IGE.
33. SICI (2009a). *Programa de Aferição da Efetividade da Autoavaliação das Escolas. Projeto Effective School Self-Evaluation. Apresentação*. Lisboa: ME - IGE.
34. SICI (2009b). *Programa de Aferição da Efetividade da Autoavaliação das Escolas. Projeto Effective School Self-Evaluation. Orientações para as visitas às escolas*. Lisboa: ME - IGE.
35. SICI (2009c). *Programa de Aferição da Efetividade da Autoavaliação das Escolas. Projeto Effective School Self-Evaluation. Indicadores de Qualidade*. Lisboa: ME - IGE.
36. IGEC (2013). *AVALIAÇÃO EXTERNA DAS ESCOLAS 2011-2012-Relatório*. Disponível em https://www.igec.mec.pt/upload/Relatorios/AEE_2011-2012_RELATORIO.pdf

37. IGEC (2011). Avaliação Externa das Escolas- Preparação de um novo ciclo. Coleção relatórios. Disponível em http://www.ige.min-edu.pt/upload/Relatorios/AEE2_GT_2011_RELATORIO_FINAL.pdf
38. IGEC (2009). AVALIAÇÃO EXTERNA DAS ESCOLAS 2007-2008-Relatório. Disponível em https://www.igec.mec.pt/upload/Relatorios/AEE_2007_2008_RELATORIO.PDF
39. WG (2006). *Relatório final da actividade do Grupo de Trabalho para Avaliação das Escolas*. Ministério da Educação.
40. WG (2011). *Proposta para um novo ciclo de avaliação externa de escolas*. RelatórioFinal.

6- Mevzuat

1. PORTEKİZ (1986). 14 Ekim tarihli ve 46/86 sayılı Kanun. Eğitim Sistemi Temel Kanunu. PORTEKİZ (1989). 3 Şubat tarihli ve 43/89 sayılı Kanun Hükmünde Kararname.
2. PORTEKİZ (2002). 31/2002 sayılı Kanun - Eğitim ve Yükseköğretim Dışı Değerlendirme Sistemini Onaylar. Resmi Gazete no. 294, Seri I-A, 2002-12-20.
3. PORTEKİZ (2006). Maliye ve Kamu Yönetimi ile Eğitim Bakanlıklarının 370/2006 sayılı ve 3 Mayıs tarihli Ortak Genelgesi.
4. PORTEKİZ (2007). Düzenleyici Kararname no. 81-B/2007, 31 Temmuz.